

AFRIKAGETUIGENISSEN

Nieuwsbrief nr. 51

Juni 2025

*Het complex van de nieuwe kopermijn Kamoakakula, ten westen van Kolwezi (2024).
Wie profiteert van deze geweldige investeringen in de DRC?*

Aan onze leden !

Wij hopen dat u tevreden bent met het heropstarten van de activiteiten van Afrikagetuigenissen en meer bepaald met de driemaandelijks verschijning van de Nieuwsbrief. Als u ondertussen nog geen lidgeld hebt betaald, vragen we u dat nu te doen, want na dit nummer stoppen we ermee de Nieuwsbrief te sturen aan wie niet zijn interesse en steun heeft betoond door dat te doen.

Ter herinnering

Een bijdrage van 20 € volstaat om lid te zijn en de digitale (pdf) versie van de nieuwsbrief te ontvangen, wie de papieren versie wenst moet minstens 30 € storten maar bijkomende steun wordt steeds met dank tegemoet gezien omwille van de hoge onkosten die gepaard gaan met het vergaren van de getuigenissen.

Rekeningnummer :

IBAN : BE67 0014 2540 4387 – BIC : GEBABEBB

Het nieuwe bestuur

<i>Voorzitter :</i>	<i>Karel Vervoort</i>	funqu24air@gmail.com	<i>0477 45 90 26</i>
<i>Secretaris-Boekhouder :</i>	<i>Luc Dens</i>	luc.dens@kernoitje.net	<i>0496 55 82 31</i>
<i>Bestuurders</i>	<i>Guido Bosteels</i>	g.bosteels@skynet.be	<i>0483 30 14 53</i>
	<i>Bruno Ceuppens</i>	bceuppens@skynet.be	
	<i>Robert Devriese</i>	robertdevries1@gmail.com	<i>0475 45 85 81</i>
	<i>Jos Ver Boven</i>	jomiver@telenet.be	<i>0477 58 87 06</i>

Onze Webstek : *afrikagetuigenissen.be*

Ons mailadres : *secretariaat@Afrikagetuigenissen.be*

<i>In dit nummer :</i>	<i>blz.</i>
Afrikagetuigenissen : quo vadis? <i>Karel Vervoort</i>	3
Onze nieuwe voorzitter en Congo <i>Karel Vervoort</i>	5
Is kolonisatie een kwaal ? Is dat zo? <i>Mia Vossen, Machteld De Vos, Françoise Degreef, Maryse Halet</i>	8
Een jeugd in de zon <i>Jos Ver Boven</i>	11
Herinneringen van een missionaris <i>Robert Carlier</i>	16
Kamoa Copper SA	22
Het Koninkrijk Kongo <i>Françoise Moehler - De Greef</i>	24
Heropening van het Musafrica museum in Namen <i>Luc Dens</i>	30
Kaposhi, de "toren" van Afrikaanse legendes <i>André Vleurinck</i>	31
Op de boekenplank <i>In Koli Jean Bofane : Congolese Wiskunde</i>	34
Orper – straatkinderen Kinshasa <i>Anny Steegmans</i>	35

Afrikagetuigenissen: Quo Vadis?

Als jonge (?) nieuwe voorzitter van onze Vereniging moet ik in de toekomst kijken. Waar willen we naar toe met Afrikagetuigenissen? Welke doelstellingen behouden we, of verbreden en verdiepen we?

In het verleden heeft Afrikagetuigenissen vooral gewerkt aan het behoud van de échte geschiedenis van België en van zijn voormalige kolonie, via getuigenissen van de mensen die het meemaakten en er deel van uitmaakten. Van degenen die de geschiedenis van Congo beleefd en gemaakt hebben.

Daarbij waren en zijn verschillende gezichtshoeken mogelijk:

- Belgen die vanuit België naar ginder gingen om de kolonie Belgisch-Congo uit te bouwen tot een goed functionerende nieuwe Staat Congo, naar Europees model voor zover dat toen bestond of in wording was, en soms beschouwd als een aanhangsel van de Belgische Staat, of zelfs een soort vazalstaat.
- Belgen die ginder geboren werden en moeten beschouwd worden als Congolezen die ook een Belgische nationaliteit hadden. Zij kregen een dubbele benadering van Congo mee: de Belgische en de eigen Congolese. Zij bouwden mee aan hun eigen land van de toekomst, niet wetende of ze in de toekomst wel een plaats zouden hebben in die nieuwe Staat Congo.
- De Belgische Staat die de Vrijstaat van koning Leopold II willens nillens “overnam” en ging beheren, een beetje naar het model van elke Europese Staat in die periode, zich te laat realiserend dat ze haar kind zou moeten afstaan om op eigen benen te staan in de nabije toekomst, en niet noodzakelijk op een door haar bepaald tijdstip.

“Kolonialen en Kolonie” zijn dus ook containerbegrippen die soms totaal verschillende benaderingen dekken. Dat bleek niet alleen duidelijk uit die 296 geregistreerde Getuigenissen, maar ook uit talloze boeken die deze periode beschreven hebben.

Dan kwam 1959-60 met het brutaal afstaan en loslaten van het Belgisch kind en de uitbouw van de onafhankelijke Staat Congo. Zoals het loslaten van een kind in een huisgezin soms gepaard gaat met een periode van onzekerheid, familietroebelen, mislukte en gelukke pogingen om op eigen benen te staan, gebeurde dat ook met de jonge Afrikaanse Staat Congo.

Vooraf ook omdat de Groten uit de Nieuwe Wereldorde na Tweede Wereldoorlog zich ermee gingen bemoeien. Amerika en Engeland, waar het eigen racisme nog volop tierde, eisten van België een onmiddellijke ontvoogding van de kolonie o.a. uit jaloezie en zich bewust van de bodemrijkdom van Congo die ze ontdekten tijdens die Tweede Wereldoorlog (denk maar aan uranium, kobalt en koper toen). Idem voor de Sovjetunie en het communisme, die het kolonialisme beschouwden als uitsluitend uitbuiting door de kolonisatoren.

Geen van beide visies had oog of oor voor de opbouwende kracht van het Belgisch kolonialisme dat met Congo wel degelijk op weg was om een modelstaat te worden in Afrika, met goed uitgeruste infrastructuur van wegen, waterwegen en spoorwegen; met werkende staatsinstellingen; met een voorbeeldige uitbouw van gezondheidszorgen en onderwijs; met de vorming van hun eigen geestelijkheid nauw aanleunend bij de Afrikaanse mentaliteit en cultuur.

België wilde absoluut een koloniale oorlog vermijden zoals de Fransen meemaakten in Algerije. En onder druk van die internationale gemeenschap lieten ze hun kind los, onvoorbereid omdat men gedacht had hiervoor over meer tijd te beschikken. De gevolgen hiervan dragen wij en zij nog steeds.

Maar ondanks dat alles bleven België en de Belgen hier (dikwijls tegen hun zin, en soms met veel politieke tegenstand), en ook tal van Belgen in het nieuwe Congo, de nieuwe staat bijstaan en steunen om alle ambities waar te maken. Met wisselend succes, tegenslagen, diplomatieke rellen, internationale inmengingen enz.

Tallose Belgen waren en kwamen diep onder de indruk van de Congolezen, de natuur en de rijkdom van dit enorm grote en gediversifieerde land, 80 maal zo groot als België, met een snel aangroeiende jonge bevolking. Daarnaast constateerden ze ook de tallose mislukkingen, het gebrek aan goed beheer, vooral te wijten aan de alles overheersende corruptie van de overheden op alle niveaus.

Vele Belgen, en de Belgische Staat bleven en blijven nog steeds helpen aan de uitbouw van een goed functionerend Congo als onafhankelijke staat. Via officiële instellingen zoals Ontwikkelingssamenwerking en de Militaire Technische Samenwerking bijvoorbeeld. Via ngo's, maar ook via kleinschalige projecten die rechtstreeks ten goede komen aan de bevolking. En ook via Belgische steun in internationale instellingen zoals in de VN en in de EU. Dan zijn er ook nog de individuele Belgen in alle mogelijke sectoren; de bedrijven en hun Belgische werknemers in diverse industriële sectoren, in het onderwijs, in de christelijke gemeenschappen.

Het zijn de getuigenissen en verhalen van al die mensen die de échte geschiedenis kunnen vertellen van na 1960 en die willen we nu horen. Niet alleen voor ons, maar ook voor onze Congolese vrienden. Wij willen constructieve en positieve verhalen horen van samenwerking op gelijke voet, projecten die we SAMEN beheren tot heropbouw, uitbouw, vernieuwing van Congo ten voordele van zijn bevolking en van de wereldvriendschap met België, Europa en de rest van de wereld.

En belangrijk: wij willen eindelijk ook eens de getuigenissen horen van de zwarte Congolezen! Hoe hebben zij blanke kolonialen en de blanke Congolezen gezien en beleefd tijdens de koloniale periode. Hoe zien ze de Belgen aan het werk in de voormalige kolonie NA de onafhankelijkheid? En we zijn natuurlijk ook geïnteresseerd in hoe de Congolezen uit de diaspora Nu de Belgen zien, zowel in Congo, als in België zelf.

Net als in het verleden willen we met Afrikagetuigenissen werken aan het behoud van die échte geschiedenis, dat was en blijft onze doelstelling. In samenwerking met de Congolese burgers en overheden willen we de woke herschrijving van de geschiedenis en de beeldenstormerij van de negatieve activisten en andere destructieve betweters van antwoord dienen, correct en aantoonbaar.

Karel Vervoort

We willen er speciaal uw aandacht op vestigen dat wij voortaan over een eigen webstek beschikken. U kunt die bezoeken op : afrikagetuigenissen.be

De stek is nog in aanbouw en zal aangevuld worden met nog meer informatie in verband met centraal Afrika, maar hij bevat al tal van interessante informatie, waaronder de (kwasi) volledige verzameling van Nieuwsbrieven die de vereniging heeft uitgegeven.

Onze nieuwe voorzitter en Congo

Karel Vervoort

‘Manna uit de hemel’ is de titel van een van de naïeve schilderijen die ik in de loop van de jaren rond een aantal Bijbelse thema’s verzamelde. Het schilderij beeldt, korter en kleurrijker dan ik het in woorden kan vertellen, het verhaal uit van mijn kennismaking met Congo en Afrika. In de kleuren van de schilder zitten mijn warme gevoelens van verwondering, bewondering en vriendschap vervat. In de details van wat er is afgebeeld zie je wat de kennismaking voor mij onvergetelijk maakte: de humanitaire missies die ik als piloot vloog met de C-130. Naar Afrika in het algemeen en naar Congo in het bijzonder.

Manna uit de hemel
Van Kueken Brusselse naïeve
schilder – Bijbelse thema's 2005

Dit is het verhaal van mijn kennismaking met Congo.

Laat me om te beginnen even teruggaan in de tijd. Ik werd geboren in februari 1942 in Balen. Aan de oorlogsjaren heb ik slechts één herinnering: die van de bevrijdingsstoet die door het dorp trok. Twee beelden uit die stoet zijn me altijd bijgebleven: een wagen met een trein erop die voor onze deur voorbijreed, en een zwarte soldaat die me chocolade liet proeven. Later begreep ik dat hij bij een eenheid hoorde die vanuit ons dorp en de omliggende dorpen langs de weg naar Eindhoven naar de slag om Arnhem trok. Ik was drie jaar oud en hij was de eerste zwarte mens die ik in mijn leven zag.

Dat bleef zo tot ik in 1960 mijn ingangsexamen bij de KMS in Brussel ging doen. We logeerden in de Rollinkazerne in Etterbeek en daar zag ik hoe in juli van dat jaar de zogenaamde ‘marscompagnies’ samengesteld werden die vertrokken naar Congo. Ze gingen er de Belgen beschermen tijdens de muerijen en geweldplegingen onmiddellijk na de onafhankelijkheidsfeesten. Een maand later, toen ik van de kazerne naar de KMS ging voor het laatste deel van het ingangsexamen, zag ik op de Esplanade van het Jubelpark rijen doodskisten. Het waren de kisten van

militairen, de slachtoffers van de vliegtuigcrash met een legervliegtuig in Masisi in Noord-Oost Congo. Eenenvetig soldaten verloren daar het leven. Het was voor mij de eerste confrontatie met wat ik later zelf tot zeven keer toe zou meemaken in mijn loopbaan.

Voor we aan de KMS begonnen, wisten we al dat een aantal kandidaat-officieren uit Congo met ons het traject zouden doorlopen. Niet minder dan 28 Congolezen, Rwandez en Burundez en bleken er in ons jaar (10^e Promotie “Alle Wapens”) te zitten. Later zou het voor ons duidelijk worden dat deze noodingreep te little te late was. België bleek niet tijdig gedacht te hebben aan de vorming van midden- en hogere Afrikaanse legerkaders. Ons land had duidelijk niet verwacht dat de internationale druk, die vooral te wijten was aan een paar onafhankelijkheidsoorlogen zoals in Algerije of Nederlands-Indië, de vraag naar volledige onafhankelijkheid versneld had.

Ik denk met enorm veel plezier terug aan mijn Congolese, Rwandese en Burundese collega's. Zij waren voor ons als kandidaat-officier een grote toegevoegde waarde. Als er al vooroordelen waren, gingen die snel verloren in de kameraadschap die we razendsnel opbouwden door het intens samenleven, vooral tijdens de eerste twee jaar als internen in de KMS.

We hadden toen nog slaapzalen van tien man onder het dak van een van die monsterblokken rond de binnenkoer/het paradeplein. In het bed naast het mijne sliep Michel Micombero, een Burundees die later president van Burundi zou worden. Een tweede Burundees sliep een paar bedden verder, Jérôme Ntungumburanye, later minister van informatie en public relations onder Michel in Burundi. Met Michel lag ik soms te babbelen 's avonds. Hij had Nederlands geleerd in een school van de Broeders van Liefde in Burundi en ook ik had ook mijn humaniora gedaan bij de Broeders van Liefde, maar dan in Leopoldsborg.

Onze Afrikaanse promotiegenoten hadden het niet gemakkelijk toen ze na hun opleiding terugkeerden naar hun geboorteland. Zij werden scheef bekeken door de toenmalige officieren in functie, die hen als een regelrechte bedreiging zagen voor hun eigen ambities. Zonder er ooit voor gevormd te zijn geweest hadden veel van die 'officieren' indertijd gewoon de plaats ingenomen van de vertrekkende Belgische Force Publique/Weermacht-officieren.

Later stelden we vast dat, ondanks de tegenwerking, een paar van onze promotiegenoten écht doorgebroken zijn, puur op hun waarde. O.a. Paul Mukobo als Commandant/Stafchef van de Zaïrese Landmacht, en "Tito" Eluki als CHOD (Chief of Defence Staff) onder Mobutu.

Ik herinner me geen enkele racistisch incident. Integendeel, de verbroedering tijdens de 'festiviteiten' van de drie weken ontgroeningsperiode, en ons gezamenlijk weerstand bieden aan de grillen van de 'anciens', maakten van ons 'brothers in arms' voor de rest van ons leven.

Ik herinner me ook dat ik begon als leerling-piloot tijdens het tweede jaar van de KMS en dat ik ook daar Afrikaanse collega's had met dezelfde betrachtingen als ikzelf. O.a. Paul Mukobo en Fred Bakatamba. Ook de latere Stafchef van de Zaïrese Luchtmacht en persoonlijke piloot van Mobutu, Léon Ombala Kikunda, leerde bij ons vliegen. Hierover valt nog veel meer te vertellen, wat ik later, in een volgende verhaal, zeker doe.

Generaal (Michel) Eluki Monga Aundu, bijgenaamd "Tito"

Léon Ombala Kikunda, is ook boordcommandant geweest van de DC10 van Air Zaïre

In de jaren daarna was er in mijn leven een langdurige radiostilte rond Afrika. Ik had andere katten te geselen, als (nucleaire) jachtbommenwerpen en als Weapons Training Officer.

De radiostilte duurde tot 1970, toen ik, samen met twee andere jonge piloten, werd uitgekozen om over te gaan naar de 15^e Wing. Met de aankomst van een heel nieuwe vloot transportvliegtuigen, waaronder vooral de C-130H, moest de eenheid worden omgevormd tot een meer operationele militaire transporteenheid, inzetbaar over de hele wereld. Daar maakte ik vanaf oktober 1975, als commandant van het 20e Smaldeel op C-130H, en als boordcommandant op dat toestel, eindelijk écht kennis met Afrika.

zou bijbrengen en die me tijdens mijn eerste zending naar Afrika (Brussel – Djerba – Ndjamena – Kigali, met vertrek rond de middag, aankomst 's anderendaags rond de middag) zou behoeden voor stomiteiten. Hubert Van Bever was een oude rat in de transportbranche en wist op een minimum tijd zijn kennis over te dragen.

Tijdens die eerste zending vertelde Hubert me meer over de dood van secretaris-generaal van de Verenigde naties, Dag Hammarskjöld. Dat geheel terzijde. Het zou me te ver voeren om hier alles wat ik daarover ontdekte, toen en sindsdien, uit de doeken te doen. Ook dat is voer voor een volgend verhaal.

Ik leerde tijdens die vlucht met Hubert meteen een eerste les, namelijk dat Afrikavluchten heel vermoeiend waren, met telkens het maximale gewicht, een zware nacht met een slechte automatische piloot (dat werd pas in de jaren 90

veranderd!), afstanden die we in Europa niet kenden, bijna geen uitwijkvliegvelden (of vliegvelden zonder brandstof), geen baanverlichting, geen verharde baan, dieren en mensen die de landingsbanen gebruikten als weg, geen zoneradars, geen naderingsradars, gebrekkige luchtverkeers-controle en heel Afrika dat op dezelfde HF-frequentie zat waarop urenlang gekraak en gepiep te horen was, waarop de halve wereld sprak, en waaruit je de voor jou bestemde berichten moest intercepteren en dus continu waakzaam moest zijn. Maar leren doet je snel in dat soort omstandigheden. Ik zou 25 jaar lang die lessen kunnen gebruiken en aanvullen.

In de dagen die volgden na die eerste vlucht deden we ook enkele binnenlandse vluchten: Kigali -Bujumbura – Kigali; Kigali – Kinshasa; Kinshasa-Mbuji-Maji-Kinshasa. De mensen waren blij om opnieuw

Belgen te kunnen begroeten. De klassieke aankomstgroet die ik vaak hoorde was: 'Wanneer komen de Belgen terug? Wanneer zien we 'l'avion de mon oncle' terugkeren?'

Dat zou natuurlijk niet meer gebeuren. Zelfs als we dat zouden kunnen en willen, zou het ons door niemand in dank worden afgenomen. Zeker niet in het huidige woke klimaat, waarin streng gewaakt wordt over mogelijke neokolonialistische daden.

Tot besluit nog dit: het mag duidelijk zijn dat ik vanaf het begin Congo een fascinerend land vond met een fascinerende bevolking. Daarom is het schilderij 'Manna uit de hemel' me erg dierbaar. Het herinnert me aan een boeiende periode in mijn leven, die ik in eer en geweten als een goeie, heel speciale tijd heb ervaren, een tijd waarin ik niet alleen mijn land, maar ook een aantal Afrikaanse landen waaronder Congo heb gediend.

Vanaf de plaats waar ik nu zit, als voorzitter van Afrikagetuigenissen, wil ik graag meevolgen hoe de huidige Afrikaanse en Congolese machthebbers hun land verder zullen opbouwen en zullen wegleiden van problemen zoals persoonlijke verrijking en corruptie.

Als ik aan mijn kant van nut kan zijn door een steentje bij te dragen aan een correcte geschiedschrijving, zal ik dat graag doen.

Is kolonisatie een kwaal? Is dat zo?

Conversatie geplukt uit de Google groep NIAMBO op 4 en 5 april 2025

Mia Vossen

Ik lees regelmatig commentaren over Belgische of Franse kolonisatie: gruwelijk! Plundering, totale onderwerping van volkeren.....

Vreemd genoeg hebben gekoloniseerde volkeren 60 jaar na hun onafhankelijkheid vaak maar één idee voor ogen: zich vestigen in het voormalige koloniserende land, een land dat hen verwelkomt met een voor mij onbegrijpelijk schuldgevoel.

Waar ligt de schuld van het koloniserende Westen? Kolonisatie heeft altijd bestaan en ligt aan de basis van beschaving. Deze realiteit is ontwikkeld door Jared Diamond¹ en door het lezen van het nieuwste boek van Bernard Lugan, *Histoire des Algéries*, ben ik veel dingen gaan begrijpen. De Franse kolonisator in Algerije probeerde nuttig te zijn door wegen, scholen en ziekenhuizen aan te leggen en door gratis diensten van hoge kwaliteit te leveren. Hij wilde dat Algerije een deel van Frankrijk werd.....

De Belgische kolonisatoren van Congo wilden ook beschaving bereiken..... in 2025 zijn de wegen vernield, scholen en medische zorg zijn betalend waar ze bestaan, corruptie heerst overal, industrie en landbouw liggen stil.... Alleen de bevolking is geëxplodeerd! Zou deze explosie de misdaad van de kolonisator kunnen zijn?

Congo telt nu 100 miljoen inwoners, terwijl in de tijd van Théodore Luyckx, die Congo meerdere keren doorkruiste tijdens het bewind van Leopold II en er geen genoegen mee nam om, zoals Stanley, de grote bevolking in de buurt van de rivier te vermenigvuldigen, het land ongeveer 5 miljoen inwoners telde. En laten we het niet hebben over Algerije....

Laten we teruggaan naar 2025. De goed opgeleide Ivoriaan Kakou Ernest Tigori heeft een boek geschreven dat gelezen moet worden door degenen die het willen weten², degenen die waardigheid en vooruitgang willen voor elk volk. Waardigheid en vooruitgang komen niet zomaar uit de lucht vallen! En als het Westen eeuwenlang heeft geworsteld, vindt het zichzelf nu schuldig aan het gebrek aan vooruitgang van andere volkeren, is het zichzelf gaan haten in plaats van trots te zijn op zijn prestaties. Tegenwoordig predikt radicaal links absolute gelijkheid. De strijd voor sociale vooruitgang is niet langer relevant, maar de infantilisering van Afrikanen leidt tot hun totale onverantwoordelijkheid. Natuurlijk is links niet schuldig aan al het kwaad en ik stel mezelf ook de volgende vraag: waren de laatste kolonisaties gericht op incapabele volkeren of hebben ze gewoonweg niet lang genoeg geduurd?

Ik neig naar het tweede antwoord, en in het bijzonder voor Congo: hoe kun je je een echte verandering in 50 jaar voorstellen als kolonisaties over het algemeen enkele eeuwen duren? Laten we daaraan toevoegen dat Frankrijk in het geval van Algerije - zoals Bernard Lugan me leerde - veel te begripvol was tegenover de meest agressieve Algerijnen.

Mijn conclusie is eenvoudig: de laatste kolonisatoren respecteerden de gekoloniseerden zo goed dat deze laatsten daaruit afleidden dat zij alle rechten hadden, en DE vraag komt bij me op: waar is de waardigheid van deze volkeren die alle rechten zouden hebben en geen enkele plicht tegenover zichzelf?

Mia

¹ Jared Diamond, *De ongelijkheid onder de mensen*, Folio

² Kakou Ernest Tigori, *Haine du Blanc et monde Noir*, éd. Mature Afrik

Machteld De Vos

Dank je, Mia, voor je getuigenis en je herinnering aan boeken om te lezen!

Ik voel dezelfde verontwaardiging als ik om me heen mensen (Belgen of andere Europeanen) onwaarheden hoor verkondigen over het koloniale tijdperk en bovendien hoor zeggen dat ze 'goede bronnen' hebben. Ik vind het echt moeilijk om een echte dialoog te voeren met deze mensen, die over het algemeen erg agressief zijn, alsof ze onderworpen zijn aan een ronduit bevooroordeeld hersenspoelprogramma. En natuurlijk zeggen ze hetzelfde tegen de oldtimers die daar hebben gewoond. Maar ik wil niet zwijgen over de jaren die ik in Congo heb doorgebracht, de lectuur die ik heb gelezen en de informatie die ik heb gekregen van 'geverifieerde bronnen' - alles wat mijn huidige denken heeft gevormd!

Hier is maar één voorbeeld. Afgelopen februari ging ik naar het theater in Dinant om het toneelstuk 'Fils de Bâtard' te zien, geschreven, geregisseerd en gespeeld (monoloog) door Emmanuel De Candido.

Onder het mom van erkenning zoeken voor zijn vader, die hij nauwelijks kende omdat hij de buitenechtelijke zoon was van de man die rond Antarctica, Libië en Congo zeilde, geeft hij een aangrijpende en intieme lofrede op zijn moeder, die hem liefdevol alleen heeft opgevoed. Bij het vertolken van het personage aan het begin van de show spreekt De Candido 3 keer (drie!), met veel haat in zijn stem, over "Leopold II, le sanguinaire", wat voor mij ondraaglijk was. Het had niets te maken met het echte onderwerp, "een verschroeiend en intiem epos dat begrepen als afstamming, erfgoed en viriliteit deconstrueert" (dixit <https://theatremarni.com/Fils-de-Batard>).

Hoewel de acteur een lang applaus kreeg voor zijn (toegegeven, meesterlijke) theatrale prestatie, kon ik niet applaudiseren en ging ik na de voorstelling in de bar op hem wachten om met hem te praten, zoals het Centre Culturel daartoe de gelegenheid biedt. Om hem te vragen waarom hij Leopold II "de bloeddorstige" noemt. Wow! Meteen ging hij op zijn hoge paard zitten, vroeg me of ik de pers wel goed had gelezen over dit onderwerp, etc. Ik wilde een confrontatie vermijden. Ik wilde een botsing van ideeën en historische bronnen vermijden, want de dingen werden erg snel zuur. Hij wierp me voor de voeten dat "ik zou kunnen overwegen dat er niets is gebeurd en dat het slechts een detail in de geschiedenis is? Ik vroeg hem om mij geen woorden toe te schrijven die uit de mond van JM. Le Pen, gaf ik er de voorkeur aan om daar te stoppen met schelden.

Wat een agressieve vent! Ten overstaan van enkele andere toehoorders om ons heen, waaronder de directrice van het Centre Culturel... iets om over na te denken...

Machteld

Mia Vossen

Dank je, Machteld, voor je commentaar!

Helaas heb ik me HET probleem gerealiseerd met "goede mensen" die kritiek hebben: afgunst! Ik weet dit al sinds ik een kind was en ik geloof echt dat het boek van Helmut Schoeck, *Afgunst*, door iedereen gelezen zou moeten worden.... maar ik weet dat de meeste mensen jaloers zijn, dat ze weigeren het te weten en dat deze alomtegenwoordige afgunst veel verpest in een samenleving....

Leopold II was lang, knap, krachtig, actief.... en ik geef toe dat ik (op 8- of 9-jarige leeftijd) afgunst heb gevoeld jegens een blonde, knappe schoolvriendin.... Ik begreep het en ben nooit meer jaloers geweest, maar ik begreep ook dat het bijna onmogelijk is om afgunst te genezen... 😡, heb medelijden met de afgunstigen, want zij lijden!

Mia

Françoise Moehler - De Greef

Lieve Mia, lieve Machteld,

Natuurlijk zijn we allemaal wel eens geconfronteerd met deze anti-koloniale agressie.

Moeten we het toeschrijven aan afgunst? Of gewoon overdreven egoïsme, een verlangen naar bekendheid, het lokken van winst, zowel financieel (schadeclaims) voor de wraakzuchtige diaspora als electoraal (voor onze eigen politici).

We kennen allemaal voorbeelden in overvloed.

Maar we zien ook steeds meer een ander soort discours, dat meer te maken heeft met een gevoel van onvrede, of het nu gaat om Belgen van zogenaamde etnische origine, Belgo-Congolezen of Congolezen uit Congo. Sommige bijzonder virulente groepen lijken hun publiek te verliezen en worden herboren onder een andere naam, maar hebben een deel van hun publiek verloren, ook al hebben ze andere aanhangers gevonden.

De politieke wereld zelf, die genoeg heeft van abracadabra-claims, begint te beseffen dat er andere prioriteiten zijn dan het vergoeden van zogenaamde "slachtoffers" (of hun nakomelingen) die dankzij deze maatregelen een veel comfortabeler en dankbaarder leven hebben geleid in België dan het leven dat ze zouden hebben gekend in hun dorp. Voor sommige politici blijft het electorale cliëntelisme natuurlijk primeren.

Maar de zwijgende meerderheid in de diaspora begint het hoofd omhoog te steken en de onrechtmatige claims van hun landgenoten aan te vechten. Ze zijn goed geïntegreerd en goed opgeleid, ze hebben gestudeerd, laten zich professioneel gelden en streven naar een echt beter leven samen, waar iedereen de ander respecteert en waardeert, waar we hand in hand werken aan de toekomst.

Deze geest vinden we terug bij veel Congolezen in Congo, die zeker geïnteresseerd zijn in het herontdekken van hun verleden, maar niet om erover te klagen en eisen te stellen, maar om ervan te leren om een betere toekomst op te bouwen. Een bewijs hiervan zijn de recente Mémoires du Congo-forums, waar de Congolezen van Congo in steeds grotere getale en met steeds meer belangstelling konden deelnemen dankzij de overstap naar Zoom op Covid. De laatste forums werden op meesterlijke wijze geleid vanuit UNILU in Lubumbashi...

Prettig weekend,

Françoise

Maryse Halet

Beste Françoise, Mia en Machteld,

Ik wacht ongeduldig op de komst van het "andere discours" in mijn dagelijks leven, zowel bij de nazaten van de "jaloerse linkse Belgen" als bij de "diaspora van demonstranten gemanipuleerd door ons links".

Het is tijd om verder te gaan en Congo opnieuw op te bouwen zodat het het rijkste land van Afrika wordt en de Congolezen eindelijk in vrede en weelde leven... maar dat is veel moeilijker dan klagen over wat we vroeger niet hadden.

Tijden veranderen snel deze dagen. Een uitkomst voor degenen die zich onderdrukt voelen en op de kar van nieuwe kansen willen springen. Veel geluk voor hen!

Fijn weekend!

Maryse

Een jeugd in de zon

Tweede deel

Dit artikel is gepubliceerd in het frans in de nummers 61 en 62 van het tijdschrift Mémoires du Congo met de hiernavolgende inleiding.

Een regelmatige deelnemer aan Mémoires du Congo bijeenkomsten is van mening dat de verhalen van jonge expats te weinig terug te vinden zijn in de koloniale literatuur. Bij nader inzien is hij niet ver van de waarheid.

Dus besloot hij de leemte op te vullen door over zijn eigen ervaringen te vertellen. Het tijdschrift omarmde dan ook enthousiast Jos Ver Boven's plan om te vertellen over zijn jeugd in de tropen. De tekst zit boordevol even smakelijke als authentieke observaties en anekdotes die de lezer met plezier zal (her)ontdekken. En niet in de laatste plaats zal het verhaal een heilzame werking hebben op de geesten die tegenwoordig gekweld worden door de onophoudelijke aanvallen op het koloniale verleden van de Belgen en de kolonisatie in het algemeen. We danken hem voor deze wandeling door het verleden. Het volledige artikel, waarvan de waarheidsgetrouwheid nauwelijks in twijfel kan worden getrokken, zal worden opgesplitst in verschillende afleveringen.

Tekst : JOS VER BOVEN Foto's : AFRIKAGETUIGENISSEN en Internet .

V. Het einde van de droom

Begin januari 1959, op een maandag, stuurde de school ons bij aankomst terug naar huis: de dag ervoor waren er rellen uitgebroken in de stad.

L'Ozone lag ver van het centrum, dus besloten mijn ouders hun toevlucht te zoeken bij hun beste vrienden.

Deze woonden in een heel hoog gelegen appartement aan de Avenue Albert, nu Boulevard du 30 juin. Mevrouw Alvoet wees ons de Congo-rivier en vertelde ons dat Frankrijk er tegenover lag. Aangezien ik wist dat Frankrijk ten zuiden van België lag, kon ik niet begrijpen hoe iemand dat kon zien vanuit het raam van een appartement in Kinshasa...

Kinshasa - Boulevard du 30 juin

Mijn vader werd opgeroepen om Radio Congo Belge, waar hij regisseur was, te helpen beschermen. Het geweer dat meneer Alvoet in de woonkamer had geïnstalleerd, maakte diepe indruk op mijn broertje en ik.

Later, toen de gebeurtenissen hun hoogtepunt bereikten, waren mijn broertje en ik niet bang: we dachten dat we in de Far West waren met onze onoverwinnelijke vader om ons te beschermen.

Op een dag in april was mijn oudste zus op weg van haar dansles naar huis toen een lange zwarte man haar aansprak en haar vertelde dat de onafhankelijkheid er snel zou komen en dat hij met haar zou trouwen. Op haar twaalfde wist mijn zus al dat ze het best kon zwijgen. Toen ze op de tweede verdieping kwam van het gebouw waar we woonden, volgde hij haar de trap op en probeerde haar te verkrachten. Gelukkig hoorden de twee volwassen zonen van de familie die op de eerste verdieping woonden haar geschreeuw en joegen de engerd op de vlucht.

Mijn ouders besloten toen om het voorbeeld van veel Europeanen te volgen die van plan waren om hun dochters voorlopig terug naar Europa te sturen; vliegtuigen vol met deze meisjes

vertrokken naar Brussel. We wisten niet dat we mijn zus pas een anderhalf jaar later zouden weerzien.

Op advies van zijn baas en vriend, die had gevraagd om overgeplaatst te worden naar Bujumbura, solliciteerde mijn vader ook naar een nieuwe baan in de hoofdstad van Burundi. Er werd besloten dat we pas na de viering van de onafhankelijkheid zouden vertrekken. We zouden via de Congo-rivier naar Kisangani varen. En van daar per vliegtuig naar Bujumbura reizen.

VI. Na de Dipenda (lingala voor “Indépendance”).

Toen soldaten van de politie ons in juli 1960 uit de auto lieten stappen om de auto op wapens te doorzoeken, zagen mijn broertje en ik een soldaat zijn machinegeweer op de rug van mijn vader richten die zijn armen omhoog had; we wisten toen dat we in gevaar waren. Toen we thuiskwamen, vertelden we het verhaal aan mama en de ouders besloten om het gezin in veiligheid te brengen in de Belgische ambassade.

*Foto : Carl DE KEYZER ⚡ Belgische ambassade 'Cinquantaire', in Kinshasa 2017
Kunstcollectie FOD Buitenlandse Zaken*

Die was reeds overvol en na een paar dagen moesten er planken geplaatst worden in de toiletten waar allerlei vies ruikend afval rondzweefde. We sliepen, althans dat probeerden de volwassenen, in grote kamers waar de jongste kinderen huilden en schreeuwden. Bovendien kwamen er voortdurend nieuwe vluchtelingen aan, op alle uren van de dag en de nacht.

We keerden terug naar het appartement, maar omdat het gebouw verlaten was door de andere bewoners en omdat het vlakbij een hoofdweg lag die de inheemse stad met het stadscentrum verbond, verhuisden we een paar dagen later naar Hotel Astoria, halverwege de luchthaven van Ndjili.

Op de avond van onze aankomst werd het hotel omsingeld door gewapende mannen: een politicus had zich met zijn gevolg in het hotel verschanst. Mijn ouders vreesden voor een confrontatie, maar het werd onmogelijk om het hotel in of uit te gaan.

We wachtten op een telefoontje om te horen wanneer een vliegtuig ons naar Bujumbura kon brengen; 's avonds luisterden we naar de hatelijke toespraken van Patrice Lumumba op de radio. Ik werd ziek door malaria. Er waren geen dokters beschikbaar: sommigen waren al uit Congo vertrokken naar België, de anderen

Belgische ambassade Boulevard du 30 Juin, in Kinshasa 2015 Bouwheer : WILLEMEN GROEP

hadden het te druk met het behandelen van vluchtelingen uit het binnenland. Dit kostte mijn ouders opnieuw een paar slapeloze nachten.

VII. Het beloofde land

Eindelijk kwam het langverwachte telefoontje: we zouden even later aan het hotel worden opgehaald. Een crew van piloten had de moed om het cordon van gewapende mensen rond het hotel over te steken. Waren de bewakers onder de indruk van hun uniformen?

Bij het naderen van Ndjili was de gewoonlijk verlaten weg aan beide kanten bezet door geparkeerde auto's die door hun eigenaars waren achtergelaten, omdat de parkeerplaats van het vliegveld waarschijnlijk vol was. De kogelgaten in het gebouw waren nog steeds zichtbaar en het aantal mensen en het lawaai waren indrukwekkend.

DC6

Na heel lang wachten kregen we te horen dat er een vliegtuig op het punt stond te vertrekken naar Bujumbura. Het was gecharterd om vluchtelingen uit Bukavu op te pikken.

Later, bij Mémoires du Congo, ontmoette ik de man die de vlucht waarschijnlijk had georganiseerd. We hebben het vaak over de moed van de piloten die de onophoudelijke pendeldiensten naar Brussel organiseerden, maar we vergeten dat deze vluchten een indrukwekkende logistiek, dienstregelingen, brandstofbevoorrading enz. vergden.

En dan heb ik het niet eens over de moedige Congolese chauffeurs die de kostbare brandstof over de weg naar Kinshasa brachten.

Skyline van Bujumbura met meer in achtergrond

By I, SteveRwanda, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2436031>

Ik weet niet meer of het een dc6 of een dc7 was, maar we vonden het fijn om een groot vliegtuig helemaal voor ons alleen te hebben, mijn ouders en mijn broer. De stewardessen van Sabena legden ons in de watten: "Nog een cola?" Wij zeiden ja, mama zei nee; ik denk dat ze vond dat we al te opgewonden waren.

Die morgen gingen we van boord in de hemel op aarde. Vanaf dan verbleven wij voorlopig in het Tanganyika Hotel tegenover het gelijknamige meer. Ik heb nooit geweten dat een meer zo groot kon zijn! Vanwege de bilharzia mochten we er niet zwemmen; we waren jaloers op de kleine zwarte kinderen die ondanks het verbod ronddartelden. We moesten een auto nemen om naar het strand van de

"Cocotiers" te gaan, waar zwemmen wel was toegestaan; we gingen er elke zondag heen.

Maar het strand tegenover het hotel was prachtig; we speelden en wandelden daar en onze moeder leerde ons mooie liedjes.

We verhuisden naar een appartement op de tweede verdieping van een klein gebouw tegenover de belangrijkste bank van de stad.

Ik werd ingeschreven op de officiële school in het vijfde jaar van de lagere school; onze lerares deed haar naam eer aan: Madame Hardy, een vriendelijke en zeer dynamische

Tanganyika meer

dame. In deze klas leerde ik mijn beste vriend kennen, die ik in België weer ontmoette en die ik nog regelmatig zie.

Een paar dagen nadat de school was begonnen, hoorde ik bij de bushalte een vreemd geluid onder mijn voeten vandaan komen en het voelde alsof ik danste; het was mijn eerste aardbeving.

De volgende nacht begonnen de ramen van mijn slaapkamerskast te trillen, wat een raar rammelend geluid maakte; we gingen naar buiten en brachten de rest van de nacht door in de auto. De volgende dag in de klas begon het weer te beven, dus renden we naar buiten en merkten niet dat we een van onze klasgenoten hadden vertrappt die op de grond was gevallen; gelukkig had hij niets gebroken, behalve zijn bril. Claude, als je dit leest, het spijt ons, we hebben niets gemerkt. Ik veronderstel, en ik hoop, dat onze stappen je instinctief vermeden.

De Kagera, één van de bronnen van de Witte Nijl

Na school en op woensdagmiddag gingen we vaak zwemmen, wat een tof leven!

De vader van mijn vriend, de bankier Keller, nam ons eens mee naar de bronnen van de Nijl, een paar uur rijden van Kitega (nu Gitega); een mooi geschenk!

De vader van een andere vriend, meneer Van Camp, nam ons later mee naar de regio waar hij als dierenarts had gewerkt en ik ontdekte Shangugu vanwaar we Bukavu konden zien. Hoewel ik pas tien jaar oud was, vond ik deze streek, die we de volgende dag bezochten, ontzettend mooi.

De dag daarna, terwijl de volwassenen aan het aperitieven waren, zagen mijn vriend en ik een kano langs het Kivu meer liggen en we stapten erin en begonnen te roeien, maar toen we terug wilden varen, merkten we dat de stroming ons in de richting van Congo duwde; op dat moment kwamen de volwassenen, ongetwijfeld gewaarschuwd door een getuige, aanrennen om ons uit deze benarde situatie te halen. We werden niet gefeliciteerd!

Bukavu gezien vanuit Cyangugu

Op de tweede verdieping van onze flat in Bujumbura was er een raam in de woonkamer dat uitkeek op de laan en een ander in mijn slaapkamer, met een nok die van het ene raam naar het andere liep. Als Hergé-fans in de familie hadden mijn broertje en ik in "Kuifje in Amerika" gezien dat de held zich van het ene raam naar het andere bewoog op de top van een wolkenkrabber; we deden hem na en het was de bankier Keller, de vader van mijn vriend, die, toen hij het ons vanuit het raam van zijn kantoor aan de andere kant van de laan had zien doen met alle angst die je je van een vader kunt voorstellen, mijn ouders vertelde wat hij had gezien. Ook daar kregen we niet veel applaus.

Papa trakteerde ons op zaterdagmiddag op kleine gebakjes voor bij de koffie. Ieder van ons had recht op één van de gebakjes; op een dag, toen mijn ouders druk aan het overleggen waren over een of ander onderwerp zaten wij te wachten op het moment waar ze ons de toestemming zouden geven om deze lekkernijen te verorberen, zaten mijn broertje en ik naar hetzelfde exemplaar te lonken. Ik weet niet meer wiens idee het was, maar een van ons, om er zeker van te zijn dat hij het begeerde voorwerp zou krijgen, spuugde discreet op het gebakje, maar de ander deed hem na.

Het was toen dat mijn vader zich omdraaide in zijn stoel en zich realiseerde dat we om dezelfde taart aan het vechten waren; om de strijdende partijen te kalmeren koos hij ons exemplaar en at die op; hij heeft nooit geweten wat er met zijn vieruurtje gebeurd was...

Op een dag kwam een van onze kameraden bij ons op bezoek; in de slaapkamer liet hij ons trots zijn "Pirate"vuurwerk zien; om ze aan te steken hoefde je alleen maar over de kop te wrijven zoals je met een lucifer zou doen; hij wilde ons de kracht van de ontploffing laten horen. De klap was inderdaad indrukwekkend. Toen hij mijn vader hoorde vloeken in de gang, haastte onze vriend zich onder het bed en kregen wij twee oorvegen.

Mijn vriend Pierre Keller woonde in een prachtige villa op de hoogten van Bujumbura; om er te voet te komen kon ik de weg naar Kitega nemen of door de onverharde wegen lopen.

Overal langs de weg zaten dames op de grond met eten dat op grote matten was uitgestald; er waren ook kappers in open lucht met hun klanten, en mannen die je tegen betaling gebruik lieten maken van hun toiletweegschaal.

Markt in D.R. Congo

Het vrolijke geroezemoes bracht me in een goede stemming.

Vlakbij Pierre's huis was een belvédère met een prachtig uitzicht over de stad aan het meer.

VIII. Terugkeer naar België

Toen mijn ouders hoorden dat Burundi in 1962 onafhankelijk zou worden, besloten ze ons terug te sturen naar België: in een mensenleven was één Onafhankelijkheid genoeg geweest!

Er waren, zoals ze hadden gepland, botsingen, maar voor de blanken ging , in tegenstelling tot de Congolese Onafhankelijkheid, alles goed.

Mijn broertje en ik namen afscheid van de huilende boy (dienstjongen). Onder begeleiding van onze ouders en vrienden werden we op het vliegtuig gezet met onze zakken en armen gevuld met snoep.

In België wachtte nonkel Pierre op ons op de luchthaven; met zijn klein autootje, heel anders dan de grote Amerikaanse exemplaren van de kolonie, bracht hij ons naar onze grootantes nadat we met emotie onze grote zus bij onze grootouders hadden mogen terugzien.

De oudtantes, die hoorden dat we onze communie niet hadden gedaan, brachten ons naar Meneer Pastoor om de catechismusprocedure te versnellen: ze wisten dat mijn ouders zouden terugkeren zodra mijn vader zijn vijftien jaar als ambtenaar in de kolonie had beëindigd; hij nam het niet slecht op en maakte geen bezwaar tegen mijn latere plechtige communie.

Ik maakte kennis met kou en verkoudheid en met de afstoting door mijn kleine schoolgenoten die reeds jaren samen leerden en die deze kleine buitenlanders zagen aankomen en ons bestaan bespotten als « pachas » in Congo.

Ik werd gerekruteerd in een Scout-beweging en er werden echte vriendschappen gesloten en mijn leven leek mij weer mooi.

Jos Ver Boven

HERINNERINGEN VAN EEN MISSIONARIS

Robert Carlier

Inleiding

P. Robert Carlier werd geboren te Staden op 17 februari 1929, Humaniorastudies in het college van leper Ysegem

Ingetreden in het noviciaat van Scheut te Zuun in 1947. Eerste geloften in Scheut in 1948.

Tot priester gewijd in Scheut op 12 september 1954.

Eerste afreis naar Kongo, Luluaburg (Kananga) in 1958. Definitief teruggekeerd uit Kongo in 1993.

Pater Robert Carlier

1 Mijn eerste jaren als missionaris

Ik was in Kongo - toen nog Belgisch Kongo — aangekomen, als vers bakken missionaris, in augustus 1958. Ik werd benoemd als schoolpater op een parochie in Luluaburg (later Kananga genoemd). Dat was de hoofdstad van de Kasayi, één van de zes provincies van het toenmalige Belgisch Kongo. Op dat ogenblik telde de stad een 70.000 inwoners, onder hen ongeveer 3000 blanken. Nadat het land onafhankelijk was geworden, nam de bevolking spectaculair toe, tot een half miljoen. Een wildgroei! De Belgische kolonisator had indertijd alle middelen aangewend om de mensen in het binnenland te houden. In de stad was er praktisch geen industrie, geen werk. In de dorpen van het binnenland was er ruimte genoeg en konden de mensen velden maken en zo in hun onderhoud voorzien.

De missiepost Mikalayi

Ik was dus benoemd als schoolpater: directeur van een lagere school in Luluaburg, op een parochie in de "cité": de inlandse wijk, gescheiden - niet strikt, maar toch - van de stad waar de blanken woonden. De school telde 48 klassen, en elke klas ongeveer 50 leerlingen. Voor iedere klas één onderwijzer. De opleiding die de onderwijzers genoten was wel verschillend. Enkelen hadden vier jaar normaal-school doorlopen, in Mikalayi³. Die school werd gebouwd in 1917. Pater Jozef Vermeersch uit Deinze, was daarmee begonnen: ik heb het hem nog horen vertellen.

Eerst jarenlang met drie jaar opleiding. Kort voor mijn aankomst in 1958, was de vorming tot vier jaar opgetrokken. Later werd er in West-Kasayi een tweede normaalschool gesticht in Nguema. De meeste van mijn onderwijzers hadden dus een diploma van drie jaar, wat vereist was om les te geven in de tweede en derde graad (= derde, vierde, vijfde en zesde leerjaar). Voor het eerste en tweede leerjaar volstond een getuigschrift van de E.A.P. (Ecole d'Apprentissage Pédagogique: leerschool van pedagogie). Om toch genoeg onderwijzers te hebben was men op verschillende missies met een dergelijke school begonnen. Ik had zelfs enkele - oudere — onderwijzers, die slechts tot het zesde studiejaar op school waren geweest, maar die goed les gaven in de eerste graad. De missies streefden ernaar onderwijs in te richten

³ NvdR : Bezoek <http://www.balunda-ba-mikalayi.be/nl/de-vzw> om meer te weten over Mikalayi vroeger en nu.

voor de volksmassa, en daarom moest men beginnen van nul en met kleine stapjes vooruitgaan.

Toen ik directeur werd in 1958, volgde de overgrote meerderheid van de kinderen de lagere school. Niet allen beëindigden de zes jaren en zeker niet alle meisjes. In onze parochie was er naast de jongensschool, ook een meisjesschool, geleid door de Zusters van Liefde van Gent. Veel van hun leerlingen bleven onderweg steken: ze moesten hun moeder helpen, kleine huistaken opknappen en voor jongere broertjes en zusjes zorgen! Dat was nog meer het geval in het binnenland, waar in de zesde leerjaren slechts enkele meisjes overbleven. In mijn school met de 48 klassen waren er 6 zesde studiejaren. Kleuterklassen waren er niet, zodat velen het eerste studiejaar moesten overdoen. Zo had ik 10 klassen van het eerste leerjaar. Ik had naast mij een inlandse onderdirecteur: iemand met jarenlange ervaring in het onderwijs. We zaten in dezelfde directiekamer; mijn bureau was een beetje groter dan de zijne, mijn stoel een beetje hoger, maar hij zorgde voor alles wat er moest gedaan worden om de school draaiende te houden. In 1958 waren alle directeurs van de lagere scholen nog paters (zoals het ook begonnen was). Met de onafhankelijkheid werden alle directeurs inlanders. Dat was goed voorbereid en de overgang verliep gesmeerd.

*Klas van 6de leerjaar basisonderwijs in
Tuyebonso in Kananga
Credit : GPE/Claire Hotton*

Ik ben maar één jaar in die functie van directeur gebleven. Het was voor mij een uitstekende gelegenheid om de taal te leren. We hadden weliswaar, tijdens onze opleiding in Scheut, gedurende vier jaar wat Tshiluba geleerd (de bijzonderste taal in de Kasayi): twee uur les per week. Elementen van de spraakkunst en een kleine woordenschat vormden toch al een stevige basis. Als schoolpater moest ik aan de leerlingen de inhoud van de catechismus (vragen en antwoorden) uitleggen, terwijl de onderwijzers hen hielpen om die te memoriseren. Ik deed zoals mijn voorgangers het gedaan hadden. In ieder geval was ik verplicht elke week vele uren Tshiluba te spreken in de klassen. Bovendien moest ik elke zondag preken in de drie missen voor de schoolkinderen. Mijn taak was het ook de doopleerlingen voor te bereiden. Gewoonlijk werden ze gedoopt op het einde van het vierde leerjaar. Dat werd toentertijd niet in vraag gesteld, allerm minst door de leerlingen zelf. Gedoopt worden behoorde tot de groei naar volwassenheid, en werd aanzien als een teken van vooruitgang. Ik had (bij de jongens dus) negen vierde leerjaren. De verhouding van christen leerlingen (als kind gedoopt) tot de "catechumenen" (nog niet gedoopt), was 3 tegen 6. Deze tweede (grootste) groep kreeg dan speciale lessen als voorbereiding op het doopsel. Dat was dan nog elke week zoveel uren meer Tshiluba spreken!

Parochie Notre Dame in Kananga

Op de dag van het doopsel werden op onze parochie (Notre Dame) ongeveer 300 jongens van 12-13 jaar gedoopt en evenzoveel meisjes. Dat de Kasayi zo massaal christen is geworden, is te danken aan de scholen!

Als schoolpater was ik ook aalmoezenier van de jeugdbewegingen. Er bestonden scouts en Chiro. We beschikten niet over jeugdlokalen: alle activiteiten gebeurden in openlucht. Wanneer het regende zochten we een schuilplaats, maar de regen duurde niet zolang. De zondagnamiddag waren de jeugdbewegingen in actie. Daarnaast hadden we nog verscheidene voetbalploegen. Ik had een speciale kast om al het gerief: ballen, truitjes, fluitjes... te bewaren. Dat eerste jaar in Kongo is

voor mij een geweldig jaar geweest: ik werd ondergedompeld in een nieuwe wereld: veel werk en bezigheid, verantwoordelijkheid, voldoening en waardering. Het was voor mij dan ook een opdoffer toen ik op het einde van het schooljaar hoorde dat ik benoemd was tot professor van filosofie in het scholastikaat van de Kongolese Scheutisten, ook in Luluaburg, op nauwelijks 500 meter van de pastorie van onze parochie! Ik had aan de Gregoriana in Rome een licentiaat behaald in filosofie. De bedoeling was om later eventueel filosofie te doceren aan priesterkandidaten. Zoals in België bestond de priesteropleiding in Kongo uit filosofie (in Kongo was dat drie jaar), gevolgd door vier jaar theologie.

Van bij het begin hadden de Scheutisten, overal waar ze waren, zich toegelegd op de vorming van de inlandse clerus. De eerste confraters arriveerden in de Kasayi in 1889 en startten de eerste missiepost: Mikalayi. Het was beginnen van nul. De eerste normaalschool werd gesticht in 1917, ook in Mikalayi. Daar begon ook het eerste Groot Seminarie, in de jaren '20. Zodra er een voldoende aantal kandidaten waren werd het definitieve seminarie gebouwd in Kabue, ongeveer dertig kilometer verwijderd van Mikalayi. De eerste inlandse priester, Charles Mbuya, werd gewijd in 1934. De eerste inlandse bisschop van Kananga werd gewijd in 1965. In de jaren '50 besliste Scheut ook kandidaten te aanvaarden voor de eigen Congregatie. Aanvankelijk vond niet iedereen dat een goede beslissing. Tot dan toe had Scheut enkel gerekruteerd in België en Nederland. Er was een traditie opgebouwd, er heerste een goede geest, het was gezellig en knusjes. Beginnen met kandidaten uit andere landen was avonturen zoeken, dachten velen. Laten we de anderen anders zijn...

Het Groot seminarie van Kabue

Toch waren er ook die zeiden: een christenheid is enkel volwassen, wanneer ze zelf missionarissen uitzendt, over de grenzen heen, naar andere volkeren. Aan de christenheden die wij gesticht hebben moeten we die kans geven: het is een uitdaging en die moeten we aandurven. Het ogenblik is gekomen. Die opinie won veld en heeft het gehaald. In die vijftigerjaren bouwde men in Luluaburg, aanpalend aan het provinciaal huis, het scholastikaat: het huis voor de vorming van de Kongolese Scheutisten. Het kreeg de naam "Thabor" (de berg van de gedaanteverandering van Jezus).

Centrum Thabor in Kananga

Er was plaats voor drie groepen: de novicen, de filosofen en de theologanten. In 1959 werd besloten dat de studenten van theologie (de laatste vier jaar), hun studies zouden afmaken in België, samen met hun Waalse en Vlaamse confraters. In 1959 was er maar één Kongolese kandidaat voor het noviciaat: Lingbelou Frédérique (die, na jarenlang missiewerk in Brazilië, thans in Kinshasa verblijft). Men vond dat men moeilijk een noviciaat kon openhouden voor één novice. Die zou dan maar best filosofie studeren met de

anderen en later zijn noviciaat doen en de geloften afleggen.

In de jaren onmiddellijk voor en direct na de onafhankelijkheid zijn er heel weinig roepingen voor Scheut geweest, maar enkele jaren later waren er aanvragen in overvloed.

Ik werd dus professor van filosofie voor een twaalfstal studenten, komende van de verschillende streken in Kongo waar Scheut werkzaam was: Kinshasa, Mayombe, Lisala, de streek van het Leopold I! meer - 'Maindombe' - en natuurlijk ook de Kasayi.

Men volgde samen de lessen, maar de cursus was verdeeld over drie jaren. Er werden ook lessen gegeven van wetenschappen, missiologie, talen {Lingala of Tshiluba}, kerkmuziek, Frans en Engels. Het was een opleiding voor missionarissen: voor jongeren die wensten hun land te

verlaten en te gaan werken in andere landen. Dat was het specifieke verschil met het Groot Seminarie van Kabue, waar seminaristen opgeleid werden om in de bisdommen van de Kasayi te werken.

*Bisdom Inongo (May Ndombe)
Klein seminarie in Bokoro*

In onze communiteit woonden ook nog twee paters. Ik vond die "oud"; ikzelf was toen nog geen dertig! Mijn benoeming daar was voor mij een klap, maar ik had geleerd dat missionaris zijn geen privaat initiatief en werk was en dat men zich ingeschakeld voelde in het project van de ganse groep. En de opleiding van de Kongolese Scheutisten behoorde tot dat project, en ik vond het de moeite waard.

De zwarte priester die mij vervangen had als schoolpater op de missie dichtbij, en die ook al wat ouder was, had me gevraagd of ik aalmoezenier wou blijven van de Jeugdbewegingen: Chiro en scouts, en

daar was ik zeer blij om. In het scholastikaat was alles natuurlijk in het Frans, maar de zondagnamiddag bij de jeugdbewegingen was alles in het Tshiluba. Toch ben ik ook in het scholastikaat gelukkig geweest. Ik had niet veel leerlingen: een twaalfstal. Zij waren gemotiveerd, zoals ikzelf. Ik verschilde ook niet zoveel van hen in leeftijd. Ik wilde een beetje hun grote broer zijn en werd door hen ook zo beschouwd. Ik was bij hen in de recreatietijd, voetbalde en speelde volleybal met hen. Eens per maand hadden we een vrije dag. Dan trokken we 's morgens erop uit en keerden pas 's avonds terug. We hadden proviand mee voor het middageten. Wat de lessen betreft: ik bereidde die goed voor. Filosofie boeide me, maar ik las niet genoeg om een goed professor te zijn. Nu lees ik veel meer over filosofie dan toen! Ik had geen tijd en ik maakte er geen tijd voor. Ik was teveel geboeid door die nieuwe wereld; ik was teveel in de parochie, bij de jeugdbewegingen...

Na één jaar les geven kwam de dag van de onafhankelijkheid van Kongo: 30 juni 1960. In Luluaburg, de hoofdstad van de provincie was er een speciale plechtigheid voorzien. Ik ging er naartoe met mijn studenten. In het centrum van de stad was er een groot gebouw waar de ganse administratie van de provincie gehuisvest was. De blanke gouverneur droeg daar de macht over aan zijn Kongolese opvolger. En dat was Mukenge Barthélémy, die onderwijzer was geweest van het zesde leerjaar in de school waar ik het jaar tevoren nog directeur was.

Het centrum van Kananga

Er waren verkiezingen geweest. De kandidaten waren lid van verschillende partijen. De band met de stam was de beslissende factor bij de keuze. Mukenge Barthélémy was president van de "Lulua-frères": ter plaatse de sterkste partij. Het was een man vol goede wil en met goede bedoelingen, verstandig ook, maar ja...! Onder klaoengeschal hebben wij de Belgische vlag zien dalen en de nieuwe Kongolese vlag omhoog zien hijsen. Er was een plechtig militair defilé geweest. Op een viertal kilometer van het centrum van de stad bevond zich een groot militair kamp, en ter gelegenheid van de Onafhankelijkheidsdag werd er een extra defilé gehouden in het centrum van de stad. Ik zie het nog voor mijn ogen: dicht aaneengesloten rijen, telkens blokken van 300, 400 man, en vóór ieder blok, enkele meters voorop, een blanke officier, met gestrekte arm en blanke sabel.

1 juli 1960 - Scouts dragen de nieuwe vlag van Kongo in een défilé in Leopoldstad

Hoeveel blokken er waren weet ik niet meer, maar wat ik me zeer goed herinner was het laatste blok met een zwarte 'gradé' voorop: gestrekte arm, blanke sabel! De toeschouwers begonnen spontaan te juichen: dat hadden ze nog nooit gezien! Een zwarte, hogere officier, ook met een sabel, juist gelijk een blanke aan het hoofd van een korps soldaten!

Het zijn dezelfde soldaten die enkele dagen later, over het hele land, in opstand kwamen en de oude koloniale Kongo zouden wegvagen.

Die namiddag van 30 juni organiseerden wij volksspelen met onze jeugdbewegingen; er waren prijzen voor de winnaars. Het was toch een bijzondere dag voor Kongo!

Twee dagen later zaten we op de trein richting Port-Francqui (thans Ilebo). De grote vakantie was begonnen ook voor het scholastikaat. De drie studenten die de driejarige cyclus filosofie beëindigd hadden gingen op verlof naar hun families, om een maand later, zoals voorzien, te vertrekken naar België om er hun theologie te beginnen samen met hun Belgische confraters. De overigen zouden op verlof gaan naar het bisdom Inongo (begrensd in het zuiden door de Kasayi-rivier die uitmondt in de Kongo stroom; het was de natuurlijke verbindingsweg tussen Katanga en Kasayi met Kinshasa. Langs daar vond het koper uit de mijnen van de Katanga zijn weg naar de wijde wereld).

Kerk in Inongo

Pater Medard Baeke, oud-provinciaal, en nu rector van het scholastikaat, en ikzelf, vergezelden de studenten. Inongo was het bisdom van Mgr. Jan Van Cauwelaert, ook Scheutist. We zouden er enkele weken verblijven, en verschillende missieposten bezoeken, waar Scheutisten werkzaam waren. We werden er verwacht. We waren met een tiental. Kongo was wel onafhankelijk geworden, maar het leven ging gewoon door. Niets vermoedend reisden we verder met onze stoomtrein.

Een lading brandhout en een stoker zorgden ervoor dat er stoom geproduceerd werd in de locomotief. De gemiddelde snelheid was 30 kilometer per uur. Dus geen sneltrein! Tussen Luluaburg en Port-Francqui brachten we een hele nacht door in de trein.

Later heeft president Mobutu alle koloniale namen doen vervangen door inlandse namen. Port-Francqui werd Ilebo; Leopoldstad werd Kinshasa; Luluaburg heet nu Kananga; Elisabethstad werd Lubumbashi, enzovoort.

In Port-Francqui, de terminus van het spoor, moesten we overstappen op een boot, die aan de Kasayi-rivier gemeerd lag. We zouden varen tot Makaw, een missiepost van het bisdom Inongo. Dat was de eindbestemming. Onze plaatsen op de boot waren gereserveerd. Maar dan begon de miserie. De OTRACO (de vervoersmaatschappij te water), was in staking. Geen sprake dus van op de boot te stappen. We gingen aankloppen bij de paters Jozefieten ter plaatse. We werden er hartelijk ontvangen, maar ze hadden natuurlijk niet voor alle tien een logeerkamer, Ik sliep samen met de studenten in een leegstaand klaslokaal. Iedereen kreeg een matras en we genoten van een goede maaltijd bij de paters. Onze rector had wel een eigen kamer gekregen. De volgende dag hebben we nog geprobeerd om een camionette of een camion te

De haven van Ilebo

krijgen om ons langs de baan verder te voeren, maar het lukte niet: we vonden niemand. Gelukkig maar! Want intussen was de opstand van het leger begonnen en die sloeg over van het ene kamp naar het ander. Er gebeurden baldadigheden; de blanken panikeerden en de uittocht begon: duizenden verlieten het land. Er was een luchtbrug ingelegd tussen de steden van het binnenland met Kinshasa, om vandaar te vertrekken naar België.

Vanaf dat ogenblik zochten we niet meer in Inongo te geraken: we wilden terug naar huis: naar Luluaburg. Maar er reed geen enkele trein meer, we zaten geblokkeerd. We konden enkel wachten. We hadden zelfs geen communicatiemogelijkheid.

Terwijl pater rector, samen met de paters Jozefieten aan de radio gekluisterd zat, ! hield ik me bezig met de studenten. Na het ontbijt trokken we erop uit en gingen vissen in de Kasayi rivier. We hebben niet veel gevangen, niemand kende echt iets van visvangst; we hadden ook het nodige gerief niet. De bedoeling was de tijd te doden, en niet in de weg te lopen op de missie. In de late avond keerden we dan terug naar de missiepost. Zo wist ik echt niet wat er in het land gebeurde, terwijl er zo velen door geobsedeerd waren. De rector zei wel het voornaamste, maar hij nam daarvoor niet veel tijd en zelf bleef hij er kalm bij.

*Satelliet foto van de rivier Kasai
ter hoogte van Ilebo*

Na enkele dagen was er dan toch een trein die richting Luluaburg reed, en wij allemaal erop. Maar toen we in Mweka kwamen stopte de trein. Wij terug weer naar de missie van de Jozefieten, in Mweka nu, en hetzelfde scenario als in Port-Francqui herhaalde zich: pater Baeke kreeg een kamer bij de paters, en voor ons werd een klaslokaal klaargemaakt met matrassen op de grond, waar wij konden slapen. We zijn daar een ganse week gebleven. Ik hield me bezig met de studenten, met de middelen die we daar gekregen hadden. 's Avonds baden we, samen met de paters, het avondgebed in de kerk. De bisschop van Mweka, Mgr. Van Rengen (Jozefiet), had alle paters van zijn bisdom samengeroepen.

*Uit de biografie van zuster Ver Bruggen
(op eindhoud.net)*

Op een avond, na het gebed, ging hij naar voor en zei: "We hebben bericht gekregen van de protestantse missie dat er morgen een vliegtuig zal landen, dat alle blanken die naar België willen terugkeren, zal meenemen. Het is mogelijk dat dit de laatste kans is. Ieder moet zelf, in geweten, zijn besluit nemen..." Ik was geweldig onder de indruk, te meer daar ik me geen rekenschap gaf van wat er eigenlijk aan de gang was. Nu besepte ik het plots, in één keer. Er was natuurlijk geen sprake van dat wij de studenten in de steek zouden laten. De onverstoorbare kalmte en rust van pater Baeke was voor mij dan ook een kracht. We werden met onze neus op de realiteit geduwd en moesten ons wel

toevertrouwen aan de goddelijke Voorzienigheid, maar diep in ons hart bleef de onrust knagen, al toonden we het niet.

De volgende dag is dat vliegtuig niet gekomen, en een paar dagen later vertrok onze trein dan toch naar Luluaburg. We waren dolblij weer naar huis te mogen. In die paar weken was er veel gebeurd in Luluaburg. De opstand van het leger was overgewaaid naar het militair kamp in Luluaburg.

Wordt vervolgd

KAMOA COPPER SA

Een nieuwe mijnreus in Katanga

Bronnen : research op het internet en Kamoa Operations

<https://www.kamoacopper.com/en/operations/#>

Wat is KAMOA?

Kamoa Copper SA is een vrij recente joint venture tussen de canadese mijnspecialist *IVANHOE* (39,6%) en het Chinese concern *Zijin* (39,6%). De *Congolese Staat* heeft een participatie van 20% en *Crystal River Global Limited* één van 0,8%.

Logo van de firma

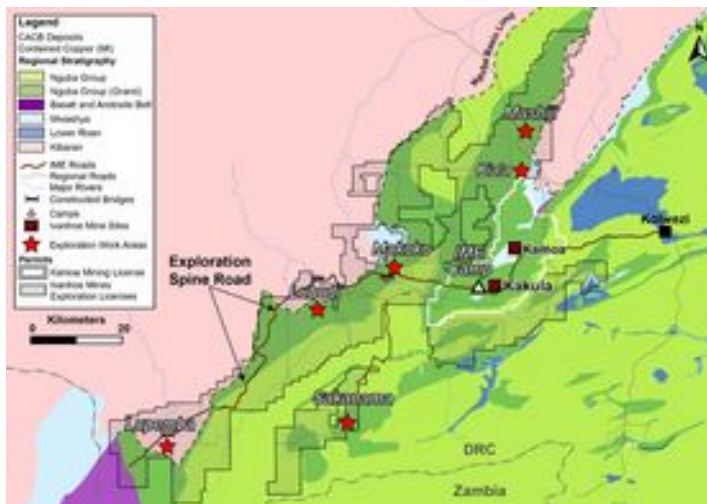

Hoofdaandeelhouders

Locatie

Kamoa heeft van de Congolese regering ontginningsvergunningen gekregen over uitgebreide ertsreserves ten westen van Kolwezi die reeds door de Union Minière waren ontdekt en beschreven.

Het licentiegebied van Kamoa Copper beslaat 397,4 vierkante kilometer en ligt op ongeveer 25 kilometer van Kolwezi.

Op de kaart van Centraal-Afrika hierboven rechts kan men duidelijk de algemene locatie situeren alsook de energieinfrastructuur die de ambitieuze plannen van de onderneming moet ondersteunen en waarvan de onderneming de al of niet gedeeltelijke (INGA) of volledige (Mwadingusha in samenwerking met SNEL) renovatie op zich heeft genomen. Op de kaart links zijn de vergunde ontginningsites te zien

Ontginningsites

Het Kamo Copper Mining Complex omvat vier ontginningsites :

- Kakula Zuid- and Westmijn (momenteel in productie),
- Kansoko (in productie),
- Kakula Noord (gepland), en Kamo 1 (momenteel in productie)
- Kamo 2 Mijnen en Kamo Noord (gepland).

Operationele mijlpalen

Ingang van de onderaardse mijn

Kakula Zuid- en Westmijn: De Kakula-mijn, die momenteel in productie is, is het vlaggenschip van het complex en beschikt over aanzienlijke reserves hoogwaardig kopererts.

Kansoko mijn: Dit is de mijn waar de ontwikkeling in 2014 begon en die fase 3 zal ondersteunen.

Kakula Noord, Kamo 2 en Kamo Noord mijnen: Deze mijnen, die gepland zijn voor toekomstige ontwikkeling, bevatten aanzienlijke koper-reserves

die van vitaal belang zijn voor de langetermijnuitbreidingsplannen van het complex.

De voltooiing van de concentrator van fase één in mei 2021, eerder dan gepland en binnen het budget, was een belangrijke mijlpaal. De bouw van de concentrator van fase twee begon rond dezelfde tijd.

Mwadingusha dam

De voltooiing van de renovatie van de Mwadingusha waterkrachtcentrale in september 2021, in samenwerking met SNEL, het staatsbedrijf van de DRC, en de overeenkomst om turbine 5 van de Inga 2 waterkrachtcentrale te herstellen, geven blijk van ons engagement voor duurzame energieoplossingen. Deze projecten genereren samen meer dan 250 megawatt schone energie voor het elektriciteitsnet in de DRC.

Gefaseerde uitbreidingsplannen

De uitbreiding van de verwerkingsfaciliteiten van de concentrator verloopt in twee fasen (Fase 3 en Fase 4). In augustus 2024 werd de voltooiing van de concentrator van *Fase 3* aangekondigd, die gevoed wordt door bestaande en nieuw ontwikkelde mijnen in de omgeving. Als onder-deel van *Fase 3* is de bouw van een direct-to-blister flash smelter aan de gang.

Geavanceerde flash kopersmelter Kamo

De smelter zal naar verwachting een van de grootste flash kopersmelterijen ter wereld worden en de grootste in Afrika. De smelter zal een nominale productiecapaciteit hebben van 500.000 ton anodes van 99+% zuiver blisterkoper per jaar.

Fase 4, waarvan de voltooiing gepland staat voor 2030, omvat de bouw van een extra concentrator van 5,0 Mtpa, waardoor de totale productiecapaciteit wordt vergroot.

In april 2022 begon de commerciële productie in de concentrator van fase twee, waardoor de verwerkingscapaciteit verdubbelde.

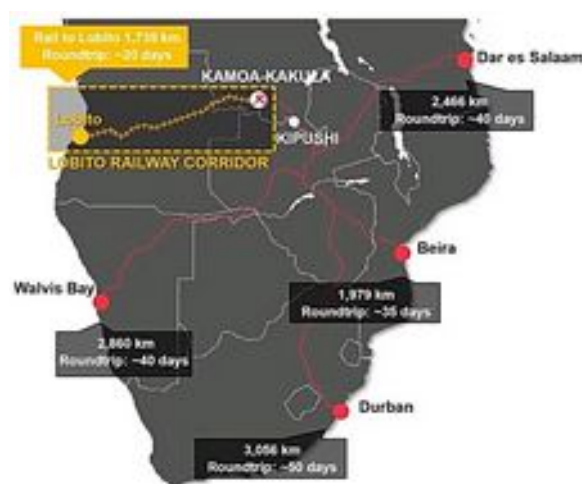
In februari 2023 heeft het debottlenecking-programma van Kamo Copper de nominale verwerkingscapaciteit van de concentrators van fase 1 en fase 2 verhoogd.

Exporteren via het spoor

Kamo Copper heeft de laatste hand gelegd aan de voorwaarden voor een overeenkomst voor gereserveerde capaciteit met de Lobito Atlantic Railway Corridor, waarin de voorwaarden voor het vervoer van mineralen zijn vastgelegd. De overeenkomst geeft Kamo Copper het recht om jaarlijks een overeengekomen hoeveelheid blisteranode of concentraat via de corridor te vervoeren. De overeenkomst heeft een looptijd van minimaal vijf jaar, te beginnen in 2025 na een aanloopjaar in 2024. De transportkosten via de Lobito-corridor zullen naar verwachting lager zijn dan de huidige markttarieven voor vrachtwagens langs bestaande exportroutes. Bovendien wordt verwacht dat de tarieven zullen dalen naarmate het transportvolume langs de spoorweg toeneemt.

In januari 2024 arriveerde de eerste proefzending van koperconcentraat van Kamo Copper in Angola per spoor in de Atlantische Oceaanhaven van Lobito via de Lobito Corridor. De kortere afstand tot de haven van Lobito en het efficiëntere spoorvervoer zorgen voor een aanzienlijke vermindering van het energieverbruik en helpen de koolstofvoetafdruk van Kamo Copper te verkleinen.

HET KONINKRIJK KONGO

Françoise Moehler - De Greef

Veel mensen verwarren het Koninkrijk Kongo nog steeds met de Democratische Republiek Congo... en geven de Belgen de schuld van de ondergang van een bloeiend rijk. Het is tijd om de zaken recht te zetten, zowel geografisch als historisch.

Het is waar dat toen Diogo Cão en zijn mannen in 1483 aankwamen op de oevers van de Congostroom (zoals blijkt uit de Padrao aan de monding ervan) op zoek naar politieke en commerciële allianties, ze een koninkrijk ontdekten dat qua omvang, organisatie, valuta en handelsroutes even machtig was als het vijftiende-eeuwse Portugal. Vanaf dat moment hielden de contacten en uitwisselingen tussen Kongo en Europa meerdere eeuwen aan, waardoor de geschiedenis van dit koninkrijk een van de best gedocumenteerde in Afrika is.

*Gravure van Mbanza Kongo (São Salvador).
O. Dapper, 1646.*

De oorsprong van de naam Kongo is onzeker. Er is gesuggereerd om hem te verbinden met ko-ngo, "bondgenoot van de panter", vanwege de associatie van dit dier met een opperhoofd, of om hem gelijk te stellen aan de naam die gegeven werd aan de bekwame jager, nkongo, of, volgens een soortgelijke interpretatie, aan de term die gereserveerd is voor een werpwapen, kongo of kong. De verschillende suggesties hebben één ding gemeen: ze hebben te maken met macht, ofwel via symbolen (zoals de panter) ofwel via thema's die terug te vinden zijn in tradities of mythen die de stichtende held van het koninkrijk oproepen.

De Portugezen noemden dit gebied "Congo", naar zijn vorst, de Mani Kongo. Om onderscheid te maken tussen de twee is het tegenwoordig gebruikelijk om Kongo te schrijven om te verwijzen naar het oude koninkrijk en de mensen in de regio, en Congo om te verwijzen naar de twee moderne staten en de rivier. De oorspronkelijke bewoners noemden het Nzadi, wat later door de Portugezen werd getranscribeerd als "Zaire".

In de 15e en 16e eeuw oefende één staat, Kongo, hegemonie uit over de hele regio tussen het Benguelaplateau en de Bateke-plateaus, en vanaf de zee voorbij de Kwango-rivier. Rond 1500 volgden de grenzen van de staat zelf de oevers van de Zaire van de monding tot de samenvloeiing met de Inkisi, en op sommige plaatsen reikten ze verder noordwaarts dan de rivier, met name bij Manyanga. Het omvatte het Inkisi-bekken en al het land in het zuiden tot aan de Loje. Het hele Kongo-gebied valt samen met een geografische overgangszone tussen het dichte woud in het noorden en de beboste savanne in het zuiden.

Het koninkrijk werd gesticht tussen 1350 en 1375 nadat het Vungu opperhoofd, Nimi a Nzima, de zuidelijke oever van de rivier had veroverd en een verbond had gesloten met een deel van Kongo dia Nlaza, de toekomstige provincie Mbata. Het was zijn zoon Lukeni lua Nimi die Mbanza Kongo veroverde, waar hij rond 1390 de hoofdstad van het Kongo koninkrijk vestigde.

Het koninkrijk bestond uit 6 provincies en was sterk gecentraliseerd met een sterke administratieve structuur. Er was een koning, provinciale gouverneurs en lokale ambtenaren. Belastingen werden geïnd voor de koning in de vorm van lokale valuta (Nzimbu/schelpdieren en raffia vierkantjes), in natura (sorghum, palmwijn, fruit, vlees, ivoor) of in katachtige huiden (leeuwen, luipaarden). Offergaven aan de koning tijdens de grote festiviteiten in Mbanza Kongo waren bedoeld om zowel de goddelijke als koninklijke gunst te behouden. Het koninkrijk zelf was dichtbevolkt. De meeste auteurs nemen het cijfer van 2 miljoen aan.

Kongo-koningen onderscheidden zich door hun ambtssymbolen, waaronder een hoofdtooi, een koninklijke kruk, een trommel en koperen en ivoren sieraden. De koning wordt beschouwd als een directe link met de spirituele wereld, een beschermer op aarde die het volk zou beschermen tegen catastrofes zoals ziekte en hongersnood. Een van zijn titels is nzambi mpungu, wat superieure geest of opperste schepper betekent. Hijzelf wordt niet als heilig beschouwd, alleen zijn ambt. Om dit geloof te

versterken, trouwen koningen met de afstammelingen van een beroemde bewaker van het heiligdom, de mani kabunga, al lang voor het ontstaan van het Kongo-rijk.

Koninklijk hof O. Dapper, 1668

De Kongo-koning wordt bijgestaan door een raad van een dozijn wijze mannen, hooggeplaatste leden van de aristocratie (mwisikongo). Ze behoren tot verschillende familiegroepen van oude stammen en halen hun rijkdom voornamelijk uit de handel, omdat de tseetseevlieg in de regio grootschalige veeteelt onmogelijk maakt en de regio zo dunbevolkt is dat landeigendom zinloos is. Sleutelposities binnen de gecentraliseerde regering zijn onder andere de belastinginner en zijn personeel, het hoofd van de rechterlijke macht, het hoofd van de politie en de ambtenaar die verantwoordelijk is voor de koeriersdienst. De rest van de samenleving bestaat uit de babuta (handwerkslieden en boeren) en de onvrije of babika (slaven die krijgsgevangenen zijn of hun schulden niet kunnen betalen).

De hoofdstad, Mbanza Kongo, ligt in de provincie Mpemba, op het kruispunt van de belangrijkste handelsroutes tussen de kust en het binnenland. De vooroudergraven in de buurt van de hoofdstad worden zeer vereerd. In 1591 vestigden zich hier meer dan 100 Portugese kooplieden en meer dan 1000 in Portugal geboren Europeanen.

Europese contacten en het christendom

Toen Diogo Cão op Kongo-grond landde, waren verbazing en fascinatie wederzijds. De Portugezen waren stomverbaasd toen ze zo'n hoog niveau van ontwikkeling en organisatie ontdekten. De Kongo van hun kant waren verbaasd om deze vreemde albino's te zien die vreemde instrumenten hanteerden en op een onbegrijpelijke manier spraken. Zij geloven dat zij de beschermende watergeesten zijn aan wie zij de geboorte van de albino's toeschrijven. Dit bovennatuurlijke gevoel werd ongetwijfeld versterkt door de weelderige geschenken die ze kregen (katoenen kleding, zijde, geëmailleerd porselein, glazen spiegels, messen en glazen kralen).

Onder de indruk vertrok Diogo Cão met enkele jonge edelen van Kongo naar Portugal. Bij hun terugkeer in 1485 met de tweede expeditie, getuigden deze jonge Kongo's van de rijkdom van de wereld achter de wateren. Onderwezen in Portugal in de belangrijkste artikelen van het Heilige Geloof, goede manieren en taal, speelden ze een cruciale rol in de bekering van Koning Nzinga a Nkuwu (1483-1506).

Drie jaar later keerden deze jonge edellieden, die tijdens hun eerste verblijf de basisbeginselen van het Portugees en de katholieke godsdienst hadden geleerd, als ambassadeurs terug naar de koning van Portugal, João II (Johannes II), om hem te informeren over de wens van hun vorst om christen te worden. Toen João II dit nieuws hoorde, beval hij onmiddellijk dat "ze christenen moesten worden, in het Latijn moesten leren spreken en schrijven en de geboden van het katholieke geloof moesten leren".

In 1491, bij hun terugkeer naar Mbanza Kongo (omgedoopt tot São Salvador do Congo tot 1975), werd koning Nzinga a Nkuwu gedoopt met de naam van de koning van Portugal, en werd João I. Wat was zijn motivatie? Vanuit Kongo-perspectief zag hij de doop als een soort inwijding die hem in staat zou stellen om de bovennatuurlijke krachten die deze nieuwe cultus vertegenwoordigde in te zetten ten voordele van de koninklijke clan en de Kongo-elite, en zo zijn spirituele en politieke macht te versterken.

Zijn zoon Afonso I volgde hem op in 1506 en hielp de christelijke godsdienst in zijn koninkrijk te ontwikkelen. Hij stuurde op zijn beurt veel jonge mannen naar Portugal om te studeren, waaronder zijn zoon Henrique, die priester werd en in 1518 werd benoemd tot de eerste Afrikaanse bisschop met de status van "in partibus infidelium" (in ongelovige landen). Toen hij naar het koninkrijk Kongo terugkeerde, kon hij dankzij deze status zelf Kongolese priesters aanstellen om het christendom in het koninkrijk te verspreiden. Het waren deze jonge mannen, die een tijd in Europa hadden doorgebracht, in plaats van missionarissen, die de taak op zich namen om de essentiële concepten van de christelijke religie te vertalen in hun moedertaal, het Kikongo. Afonso was erop gebrand om de onafhankelijkheid van de kerk in Kongo te bewaren, net als in Portugal. Documenten uit die tijd laten zien dat voor hen de

koning van Portugal hetzelfde was als God als meester over de machten van de wereld. Op dezelfde manier werden Jezus, de heiligen en de engelen gelijkgesteld aan een aantal wezens en geesten van verschillende gradaties van welwillendheid. Naar de Maagd Maria werd verwezen als een uitzonderlijke vrouw, het concept van maagdelijkheid ontging hen volledig.

Hoewel leden van de Europese geestelijkheid naar Kongo kwamen, bleef de kerk in Kongo in handen, zowel theologisch als organisatorisch. Afonso I, een verlicht vorst, ondernam een groot onderwijsprogramma om de kinderen van de adel Portugees, Latijn en het christendom te leren. Om dit te bereiken liet hij scholen bouwen in zijn hoofdstad, die vanaf 1516 bezocht werden door duizend leerlingen van beide geslachten. Het doel was om leraren op te leiden om geletterdheid te onderwijzen en de rest van de bevolking te bekeren. Afonso slaagde er zo in om in zijn hele koninkrijk een heel onderwijssysteem op te zetten om deze nieuwe religie te verspreiden, die onder zijn gezag, dat hij versterkte, de twee geloofssystemen met elkaar verzoende.

Koninkrijk Kongo, einde van de 17e eeuw

Naast religie brachten de Portugezen technische kennis (metselwerk, timmerwerk en veeteelt) en gewassen uit Amerika mee, zoals maïs, maniok en tabak. De Kongo exporteerde koper, ivoor, stoffen raffia en al snel slaven naar Europa. Slavernij bestond al voor de komst van de Europeanen, maar de vraag naar slaven zette een proces in gang dat de Kongo-vorsten ertoe aanzette een veroveringspolitiek te voeren om steeds meer gevangenen te bemachtigen.

Slaven uit de regio drukten hun stempel op de Nieuwe Wereld, van Manhattan tot Brazilië, via Florida en West-Indië. Veel woorden van Kongo-oorsprong worden gebruikt in Brazilië en zelfs in het Engels (peanut) en Frans (zombie).

De regeerperiode van Afonso I was de langste in Kongo (1506-1543). Hij stelde het land open voor Portugal, wat leidde tot een aanzienlijke economische en politieke reorganisatie en de introductie van het christendom. Hoewel hij de controle over de kerk kon behouden, die van 1518 tot 1536 werd geleid door zijn zoon Henrique, als bisschop gewijd aan Rome, viel het bisdom daarna onder Portugese controle.

Vanaf 1514 werd de handel intensiever. Afonso I probeerde het te controleren, zoals de vorst van Portugal had gewild, door koninklijke monopolies te organiseren. Deze monopolies werden echter voortdurend aangevochten door de Afro-Portugezen van Sao Tomé en de burens van het koninkrijk aan de kust van Loango, in Ndongo en zelfs in Luanda, dat een integraal onderdeel van het koninkrijk was. De koning gebruikte de inkomsten uit de slavenhandel en de handel in ivoor en raffia om Portugese technici en vooral missionarissen binnen te halen. Tegen het einde van zijn regeerperiode was het sociaal-politieke leven getransformeerd, maar tegelijkertijd was de kloof tussen de adel en het gewone volk groter geworden.

De adel, zowel geletterd als christelijk, nam deel aan de slavenhandel. Het gewone volk werd hardhandig uitgebuit. Het koningshuis werd versterkt door de import van slaven uit de Pool en daarbuiten voor de koninklijke garde. De volgende koningen waren allemaal afstammelingen van de vruchtbare Afonso, van een van zijn drie belangrijkste dochters. Het steeds toenemende aantal troonpretendenten leidde tot een splitsing van het koningshuis in vijandige huizen.

De intercontinentale handel, zwak voor 1506, intensiverde met de slavenhandel. De oorspronkelijke herkomst van deze slaven is onzeker. Velen kwamen uit Bateke, maar er waren ook slaven uit andere streken, vanwaar ze via de rivier naar de Pool werden vervoerd. De export bedroeg in totaal tussen de 4.000 en 5.000 slaven per jaar tot ongeveer 1540 en tussen de 6.000 en 7.000 daarna. Een groot aantal slaven werd toegewezen aan Mbanza Kongo in de gelederen van de koninklijke garde, aan de boerderijen rond de hoofdstad, aan de haven van Mpinda en aan provinciale edelen. Naast deze gecontroleerde handel begon rond 1526 een clandestiene handel onder leiding van de inwoners van Sao Tomé aan de noordelijke en zuidelijke grenzen van het koninkrijk, maar kwam niet echt van de grond, behalve in Luanda, waar de expansieoorlogen van de Ndongo leidden tot de vangst van een groot aantal slaven.

Rond 1700

Kaart van het Kongo Koninkrijk en verwante koninkrijken (KongoKing - P. de Maret)

Portugal was geïnteresseerd in de mijnbouwproducten van het land en wilde deze in handen krijgen. De Portugezen geloofden dat Kongo goudmijnen had die ze wilden exploiteren. De koning van Kongo wilde op zijn beurt de koperwinning in Bembe en de ijzerproductie in Mbanza Kongo onder controle houden. Opeenvolgende koningen verboden de Portugezen prospecties uit te voeren en legden zelfs de koperexport aan banden.

De Portugese vorst van zijn kant verbood de verkoop van schepen aan Kongo en verzette zich tegen de pogingen van Kongo om een eigen transportsysteem naar Sao Tomé of Europa op te zetten. De Portugezen hielden de handel onder controle en gebruikten deze als ruilmiddel in hun voordeel. Het hof van Kongo gebruikte de inkomsten om Portugese technici en missionarissen te betalen en ook

een deel van de studiekosten van de edelen van het land in Portugal. Vanaf het begin werd een groot deel van deze inkomsten echter ook opgeslokt door de invoer van stoffen, wijn en luxeartikelen, die de koning onder de adel verdeelde en die voor hen al snel een ostentatieve noodzaak werden. Tegen het einde van de regeerperiode van Afonso I waren alle inkomsten aan hen besteed.

Onder de opvolgers van Afonso I zette deze trend zich voort, ondanks de inspanningen van Diogo I om de gevolgen van de Europese invasie te beperken. De relatieve macht van de Kongo nam af, vooral ten opzichte van de Ndongo, die profiteerden van de clandestiene handel met Sao Tomé. In 1561 raakte de Kongo bijna volledig geïsoleerd van Portugal. De opeenvolgende dood van twee koningen in de loop van een oorlog tegen de Tio of Pool in 1566 en 1567 zaaide wanorde die omsloeg in een ramp met de komst, rond 1568, van Jaga (of Jaka) krijgers, die Kongo binnenvielen vanuit het zuidoosten, de koninklijke troepen versloegen en het hof dwongen hun toevlucht te zoeken op een eiland in het zuiden van Zaïre. Veel vluchtelingen werden door de Jaga als slaven verkocht aan de inwoners van Sao Tomé. De overbelaste en ontevreden Kongolezen komen in opstand en steunen hen. De Kongo koninklijke familie probeerde terug te vechten met de steun van de Portugezen. Maar burgeroorlogen tussen rivalen voor de troon bleven het koninkrijk ruïneren.

In 1604 stuurde de koning van Kongo, Alvaro II, Antonio Manuel⁴ als ambassadeur naar Rome. Zijn missie betrof zowel de problemen met zijn Portugese buurland Angola als de moeilijkheden verlegden, naar de Ndongo-regio. De Kongo-koningen kregen ook te maken met interne problemen, waarbij het volk zich ergerde aan de steeds hogere belastingen die werden opgelegd door een aristocratie die graag buitenlandse luxegoederen kocht. De regionale gouverneurs van hun kant kwamen in de verleiding om rechtstreeks zaken te doen met het groeiende aantal Europese handelaren in de regio, waaronder de Nederlanders die in het begin van de 17e eeuw waren gearriveerd.

In 1622 besloot de Portugese gouverneur de Kongo aan te vallen. De Kongo-elite en hun nieuwe koning Pedro II wisten de aanvallers in 1623 te verslaan. De diplomatie van de Kongo kwam toen in een hogere versnelling. Pedro II stuurde brieven naar de paus en de koning van Spanje waarin hij verklaarde dat de Portugese gouverneur geen recht had om zijn koninkrijk, een christelijk land, binnen te vallen. Hij eiste ook de terugkeer van gevangenen. De paus stemde hiermee in en meer dan 1000 gevangenen werden vanuit Brazilië teruggestuurd naar Kongo.

Kongo sloot ook een alliantie met Nederland, via de West-Indische Compagnie. Deze laatste stemde ermee in om Angola aan te vallen als onderdeel van een gezamenlijk offensief in 1624, maar de dood

Marmeren buste van Antonio Manuel, zie voetnoot 1

⁴ Ambassadeur van het Koninkrijk Kongo in Rome. Buste van Francesco Caporale (actief ca. 1606-30), nu in het Battistero di Santa Maria Maggiore, Rome. Foto uit het boek: Cooksey, Susan, Robin Poynor, Hein Vanhee, en Carlee S Forbes, eds. 2013. Kongo over de wateren. Gainesville: University Press of Florida. Pagina 53.

van Pedro II dat jaar en Portugese verzoening leidden ertoe dat Pedro II's zoon en opvolger, Garcia I, afzag van de aanval op Angola.

Desondanks bleven de betrekkingen tussen de Nederlanden en Kongo in stand. Toen de Portugese legers Kongo onder druk bleven zetten, hernieuwde koning Garcia I het bondgenootschap met de West-Indische Compagnie⁵. Een Nederlandse vloot veroverde Luanda in 1641 en de legers van Kongo werkten samen met de Nederlandse troepen om de Portugezen uit hun posities in de buurt van de stad te verdrijven, waardoor ze gedwongen werden zich terug te trekken in hun fort in Massangano, meer dan 100 km van Luanda.

In 1648 verdreef een in Brazilië bewapende Portugese vloot ook de Nederlanders. Vanaf 1645 arriveerde een stroom van Italiaanse kapucijner missionarissen in Kongo, die Garcia II hielpen om af te rekenen met de Portugezen. Deze nieuwe missionarisstroom in Kongo en Angola bracht 400 missionarissen en versnelde de kerstening van veel plattelandsgebieden van Kongo, zelfs na de ineenstorting van het koninkrijk.

In 1665 verklaarde Antonio I van de Kongo, aan het hoofd van een enorm leger, de oorlog aan de Portugezen, maar hij werd zwaar verslagen in de Slag bij Mbila, ongetwijfeld de grootste veldslag van de eeuw. De Kongo, die ver in de minderheid waren, hadden met hun pijl en boog geen schijn van kans tegen de Portugezen die gewapend waren met geweren en kanonnen. Hij verloor zijn leven samen met vele edelen.

Nzimbus - schelpen gebruikt als betaalmiddel.

Het koninkrijk Kongo herstelde nooit van de nederlaag bij Mbila. De koninklijke opvolging leidde tot een opeenvolging van burgeroorlogen tussen adellijke huizen, wat resulteerde in de eerste verwoesting van Mbanza Kongo in 1666 en de totale verlatenheid ervan in 1678. Met de stad in het hart van het politieke systeem stortte alles in. Toen er in 1709 eindelijk één koning terugkeerde naar Mbanza Kongo, was zijn koninkrijk niet meer dan een verzameling vorstendommen die uiteengereten werden door interne strijd tussen pretendenten. De adel, die Mbanza Kongo tussen 1666 en 1678 moest verlaten, moest zich aanpassen aan een plattelandsleven en streed om de macht terug te krijgen. Velen van hen staken de rivier over naar het noorden om kleine vorstendommen te stichten in Mayombe en tussen de Zaire en de Niari.

Dom Miguel de Castro

Deze omwenteling gooide de fundamenteën van de samenleving omver en stelde haar visie op de wereld op de proef. In 1704 begon een Jeanne d'Arc, Dona Beatrice Kimpa Vita, een vernieuwd christendom te prediken, bekend als het Antonianisme. Ze wees de missionarissen en de blanken af, maar bovenal spoorde ze de rivalen voor de troon aan om de strijd op te geven, een koning te herstellen en Mbanza Kongo opnieuw te bevolken. Zelf behoorde ze tot de lagere adel. Ze kreeg een grote aanhang en overtuigde een kandidaat voor de troon om zich in Mbanza Kongo te vestigen, waar ze zijn voorhoofd omgordde met de zwarte Antoniaanse kroon. Maar in 1706 werd ze gevangen genomen door de pretendent

Pedro II en als ketter verbrand. Haar beweging ging nog een paar jaar door. Pedro II herstelde het koninkschap en herbevolkte Mbanza Kongo, maar het land was te zeer getekend door veertig jaar conflict.

In 1710 viel het Koninkrijk Kongo uiteen als onafhankelijke staat, hoewel de titel Koning van Kongo nog steeds werd gebruikt. De hele regio stond onder controle van kooplieden die handelsgemeenschappen en netwerken van allianties hadden opgericht. De Kongo-regio werd uiteindelijk opgenomen in de Portugese kolonie Angola in het begin van de 20e eeuw na Christus.

Bronnen : *AfricaMuseum (website) - Artikel van Pierre de Maret in Histoire et Civilisations (2020) - Artikel van Georges Balandier: Royaume du Kongo, Encyclopédie Universalis - Worldhistory.org - L'histoire du royaume Kongo revisitée par l'archéologie : Bernard Clist, Koen Bostoen, Pierre de Maret (2018) - Histoire générale de l'Afrique vol. V hfdst. 19 - UNESCO*

⁵ *Don Miguel de Castro was ambassadeur van het Koninkrijk Kongo in Nederland in de jaren 1640. Schilderij van Jasper Beckx (actief ca. 1627-47). Olieverf op doek, 75 x 62 cm. Statens Museum for Kunst, Kopenhagen*

Heropening van het Musafrika museum in Namen

Luc Dens

Het Musée Africain in Namen is genoodzaakt geweest om zijn deuren voor enkele jaren te sluiten. Het museum was gevestigd in een gebouw dat deel uitmaakte van de oude kazerne vlakbij het stadscentrum. Aangezien de stad Namen had besloten om een gloednieuwe wijk te bouwen op de volledige kazernesite, was de verhuizing onvermijdelijk.

Het publiek links van het podium

Het publiek rechts van het podium (in de zon)

Gelukkig zag de stad Namen het voortbestaan van het museum als een aanwinst voor haar en er werd een akkoord bereikt: het museum zou zijn deuren sluiten tijdens de herontwikkeling van de site, maar de herontwikkeling zou een nieuwe museumruimte voor het museum omvatten.

Een openingsceremonie werd gehouden op vrijdag 18 april 2025 om 18.00 uur, als start van een reeks evenementen die gepland waren tijdens het paasweekend. Karel Vervoort en ikzelf hebben Afrikagetuigenissen vertegenwoordigd op dit zeer belangrijk evenement

De hoogwaardigheidsbekleders

Een groot aantal stedelijke, regionale, federale en internationale hoogwaardigheidsbekleders stemde ermee in om tijdens het evenement te spreken. Speciale vermelding verdienen de minister van Cultuur van de Democratische Republiek Congo, de koning van de Tsjokwe en de Belgische federale minister van Buitenlandse Zaken, om u een te lange lijst te besparen.

Er was een grote menigte Afrikanen en Belgen op het evenement afgekomen. We hebben een groot aantal mensen ontmoet die zeer actief zijn in Belgisch-Afrikaanse kringen.

Zicht van het gebouw Waarin het museum gevestigd is, vanaf de binnenkoer. Ingang ter hoogte van de hoge ramen

Later nemen we u mee voor een bezoek aan het museum, dat volledig werd gerenoveerd en vooral gemoderniseerd volgens de laatste museumnormen en in een geest *van perfecte objectiviteit en welbegrepen broederlijkheid tussen Afrikanen en Belgen*.

De koning van de Tchokwe

Voor dit korte verslag beperken we ons tot de vaststelling dat het museum nu deel uitmaakt van een prachtig ontworpen stedelijk gebied met een rijkdom aan stedelijke, commerciële en culturele functies, dat op zich al een bezoek aan Namen waard is.

Zoals vele sprekers hebben gezegd, is de heropening van dit museum zeker mogelijk gemaakt door de financiële steun van de overheid, maar evenzeer, zoniet meer, dankzij het werk van de vele vrijwilligers die de installatie hebben bedacht, georganiseerd en uitgevoerd in de lokalen die ter beschikking van het museum werden gesteld.

De bijgevoegde foto's illustreren de sfeer van dit evenement beter dan lange toespraken, en de indrukwekkende en schitterende omgeving waarin het museum nu is gehuisvest

Receptie in het vroegere wachtgebouw van de kazerne, ingang van het museum, die in het nieuwe ontwerp is geïntegreerd.

Verslag van opperhoofd Shamalenge en andere Katangaanse en Zambiaanse vertellers

Lang geleden liet een opperhoofd wiens naam ons onbekend is een enorme toren bouwen op de Katumbwana met de bedoeling de maan te stelen. Daarom kreeg hij de naam Mununga Pande. Toen de toren omviel, zag Mununga Pande zijn onderdanen naar alle richtingen weg gaan. Sommigen vertrokken naar het stroomgebied van de Zambezi, waaronder Kapeshi ka Mununga Pande.

Het verhaal van de opvolger van Kapeshi is opgetekend door Melland in zijn boek "In Witch-bound Africa", onder de titel "Kapeshi's Folly".

Een verhaal verteld door de Basanga van Pande

Er was eens een opperhoofd dat Kiala heette. Op een dag vatte hij het idee op om de maan te stelen om daar een insigne voor zichzelf van te maken. Hij zette zijn mensen aan het werk en al snel werd er een torenachtig bouwwerk neergezet. Maar het bouwwerk stortte in...

Het verhaal van de notabelen van Kiembe

(Verzameld door M. Marchal)

Heel lang geleden gaf de voorouder van het Pande-opperhoofd, die Kiala heette, de opdracht om een toren te bouwen. Zijn neef, Kiala de jongere, besloot samen met zijn zus Mukolokamfishi te vluchten. Ze trokken naar het zuiden en reisden vele dagen. Op een avond bereikten ze het dorp van opperhoofd Kiembe. Hij trouwde met Mukolokamfishi en emigreerde naar het noorden en vestigde zijn wereld in Ditemba. Daarna ging hij naar Kiala. Het oude opperhoofd leefde nog. Hij bleef onzin vertellen, maar had zijn plan om de maan over te nemen opgegeven. Kiembe verscheen en terwijl hij verschillende "mpande" (schelpen) aanbood, zei hij tegen het opperhoofd: "De maan en God zijn één, dus stop met ernaar te verlangen. Ik geef je deze mpande als een geschenk. Vanaf nu heet je Mpande."

De opmerkingen van de heer Grévisse over deze legenden verdienen de aandacht van historici van Afrika.

Het is merkwaardig om een verzameling tradities te vinden die allemaal betrekking hebben op dezelfde gebeurtenis die op hetzelfde moment plaatsvond op plaatsen die allemaal dicht bij de Lualaba liggen.

Het is nog verbazingwekkender om te horen dat deze gebeurtenissen, die bekend staan als de 'Kaposhi' (toren), ook deel uitmaken van de tradities van de Bakaonde, Balala, Balamba en vele door Lunda-beïnvloede stammen, evenals (in het westen) de Bandembo, Balwena, Batshokwe en anderen. Zelfs vandaag de dag (1945) worden buitenlanders hartelijk verwelkomd als ze beweren "Mwina Kaposhi" te zijn.

We zullen er ons voor hoeden om te beweren dat de bouw van een toren een historische gebeurtenis was die voorafging aan de verspreiding van de bevolkingsgroepen die zich in de buurt van de Boven Lualaba vestigden.

Sommigen beweren dat deze verhalen over de "Toren van Babel" slechts een vage echo zijn van een lering die door de eerste missionarissen werd gegeven...

Feit blijft dat sommige Afrikanen beweren 'Bena Kaposhi' te zijn, terwijl anderen ontkennen dat ze dat zijn. Veel clans of groepen relateren hun migratie, of de titel of naam van hun opperhoofd, aan een gebeurtenis die bekend staat als 'Kaposhi'. En het is verrassend dat de

Lunda van het hof van Mwata Yamvo's hof krachtig ontkennen dat zij Bena Kaposhi zijn, ook al wordt Mwati wa Mfwa in de Bemba legende genoemd als de bouwer.

We moeten dus op zoek naar meer dan een echo of een verre herinnering in deze tradities.

De Kaposhi van de Tshokwe, Lwena en Ndembo ligt vlakbij Lake Dilolo. Er wordt aangenomen dat het plaatsvond na de verspreiding van de Lunda, zelf na het huwelijk van Lweji met Tshibinda Ilunga, en het heeft niets gemeen met dat van de Babemba.

Het lijkt misschien twijfelachtig om de raadsels van de geschiedenis op te lossen met legendarische herinneringen. Maar we proberen het, omdat het tot resultaten kan leiden die we aan de lezer overlaten om te beoordelen.

Wat weten we over de redenen voor de bouw van deze torens?

Als we afgaan op de legenden van de Basanga en hun burenen, was de 'Kaposhi' van de Babemba bedoeld om jonge mensen van adellijk bloed in staat te stellen de maan te winnen. R.P. Schmidt stelt vast dat bij bevolkingsgroepen met een type E-beschaving de macht in handen is van vrouwen. Hun religie omvat het geloof in een Opperwezen, de Maan, de eerste Moeder. Aangezien sociale organisatie en religieuze ideeën nauw met elkaar verbonden zijn, wordt een sociale revolutie voorafgegaan of gevolgd door veranderingen in het geloof. Zou dit niet de diepere betekenis kunnen zijn van de reden voor de bouw van de Babemba 'Kaposhi'?

Voor een man kan de poging om “de maan te stelen om er een insigne van te maken dat zijn grootheid waardig is” betekenen dat hij de transcendentie van de maan ontkent, dat hij het overwicht van de vrouw ontkent. Na de acties van haar zonen keerde koningin Mumbi, Leza's nicht, terug naar het dorp waar ze uit de lucht was gevallen en stierf van verdriet. Het matriarchale principe was dood!

Tshiti Mukulu en Mwati wa Mfwa vertrokken aan het hoofd van hun volk. Tshiti ging naar het oosten om de Bemba-kolonies te organiseren en Mwati wa Mfwa ging naar het westen, naar Lunda-land.

Alleen de eerste herinnerde zich zijn zus, Kilufya, en liet haar ontvoeren om de machtsoverdracht via haar te waarborgen. Tshiti stelde de matrilineage in onder de Babemba. Mwati wa Mfwa (die de jager Tshibinda Ilunga schijnt te zijn, echtgenoot van koningin Lweji) herstelde het patrilineaire systeem bij de Lunda.

Deze studies over de manier waarop de macht werd overgedragen onder de volkeren van Katanga en hun burenen, brachten de heer Grévisse ertoe om de oorsprong van de Kaposhi legende te zoeken in de dislocatie van grote primitieve etnische groepen in de 16e eeuw.

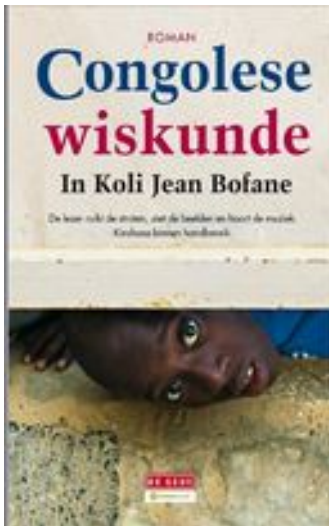
In “La Nouvelle Histoire du Congo” (L'Harmattan, 2004) lezen we dat “historici tijdens de koloniale periode van mening waren dat orale tradities niet als authentiek konden worden beschouwd” en dat “het tot de jaren 1960 duurde voordat J. Vansinna ze begon te onderzoeken”. We kunnen dus alleen maar blij zijn dat de bestuurders, missionarissen en andere onderzoekers van het 'koloniale' tijdperk zo begaan waren met het verzamelen van bewijsmateriaal dat vandaag misschien voor altijd vergeten zou zijn.

Gelukkig zijn al deze kostbare herinneringen bewaard gebleven en kunnen ze geraadpleegd worden in de archieven van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika in Tervuren.

Katumbwana piek op de zuidelijke Katangese schiervlakte.

OP DE BOEKENPLANK

Congolese wiskunde

In Koli Jean Bofane

Célio Matemona (bijgenaamd Célio Mathématik) groeit op in armoede, maar droomt van een toekomst als wiskundige. Het kostbaarste bezit van deze wees is een oud schoolboek van zijn vader, die gedood werd tijdens een conflict.

Met de theorieën en formules uit het boek probeert Célio het lot, dat hem tot nog toe niet gunstig gezind was, naar zijn hand te zetten. Wanneer hij een baan krijgt aangeboden als adviseur van de president lijkt zijn droom in vervulling te gaan.

De roman volgt een jongen op weg naar volwassenheid tegen de achtergrond van het levendige Kinshasa. Met een mengeling van humor en ernst, voortkomend uit zijn eigen, vaak pijnlijke

ervaringen, wekt Bofane Congo tot leven.

Genre : Literatuur & Romans Vertaalde literaire roman, novelle

Vertaald door : Eveline van Hemert *Aantal pagina's* : 317 *Uitgeverij* : De Geus B.V.

Eerste editie : 22 maart 2011 *Laatste editie* : 22 maart 2011

ISBN : 9789044516173 9789044527056

Uitgebreide recensie :

<https://www.marlenelunter.nl/teksten/CongoleseWiskunde.pdf>

Bofane werd in 1954 geboren in de provincie Équateur; zijn moeder verliet zijn vader voor een Belgische kolonist en hij groeide voornamelijk op op de koffieplantage van zijn stiefvader. Na de onafhankelijkheid in 1960 verloren ze alles en moesten ze voor hun veiligheid het land verlaten. Ze reisden naar België, vanwaar Bofane tijdens zijn jeugd voortdurend terugkeerde naar Congo. Hij vestigde zich in Kinshasa waar hij in de reclame werkte en een uitgeverij oprichtte, Les Publications de l'Exocet.[1]

In 1993 verliet hij definitief het land en vestigde zich in Brussel. Zijn eerste boek, een kinderverhaal dat in 1996 werd gepubliceerd, won een belangrijke Belgische literaire prijs en hij ging verder met het winnen van bekendheid met zijn eerste roman, *Mathématiques Congolaises* in 2008. Sindsdien heeft hij verschillende nieuwe romans geschreven o.a. "De schone van Casablanca" en "Congo Inc"(Frans).

Deze Nieuwsbrief is uitgegeven door de vzw AFRIKAGETUIGENISSEN
RNP 0864.709.369

Zetel : Leemkuilenstraat 17A, 3120 Tremelo

(e-mail : afrikagetuigenissen@skynet.be)

Bankrekening (IBAN) : BE67 0014 2540 4387

Niets uit deze nieuwsbrief mag worden overgenomen, gekopieerd of gepubliceerd zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, die alle rechten voorbehoudt.

Straatkinderen Kinshasa

Beste Guido,

Wat was het een waar genoegen om de 50ste aflevering van het blad AFRIKAGETUIGENISSEN op tafel te mogen vinden bij mijn thuiskomst uit Congo.

Sinds vorige week ben ik weer terug van mijn jaarlijks verblijf bij het oeuvre ORPER in Kinshasa.

Ik wil je proficiat wensen met je mooie leeftijd en ook omdat je een nieuwe ploeg hebt bijeen gekregen die jouw werk wil verderzetten. Ondertussen heb ik de nieuwsbrief reeds van A tot Z met veel interesse gelezen en mijn lidgeld van 30 € betaald. Ik zie dat het rekeningnummer nog steeds hetzelfde is als vroeger.

Zoals ieder jaar, ben ik weer naar ons project ORPER (Oeuvre de Reclassement et Protection des Enfants de la Rue) in Kinshasa geweest. Dit jaar waren we, gedurende vijf weken, met twee personen aanwezig. We hebben er meegewerkt en de projecten opgevolgd. Het project, waar we in 1988 in tuimelden, is door u, tijdens al die jaren, wel bekend.

Volgens het Ministerie van Buitenlandse Zaken was het afgeraden om naar ginder te gaan wegens de oorlog in Oost-Congo, maar we hebben onze stoute schoenen aangetrokken en zijn toch vertrokken. Onze vrienden in Kinshasa waren zeer blij met onze trouwe komst.

Onze ervaringen waren weer heftig : veel miserie gezien, armoede die toeneemt, aantal straatkinderen dat toeneemt, en dan toch heel positief : het vele goede werk dat door de ploeg van ORPER wordt gedaan om aan die kinderen liefde, genegenheid en een betere toekomst te geven.

Even iets over de omgeving.

De stad Kinshasa is een helse stad, 20 miljoen inwoners, de wegen in erbarmelijke toestand met gaten als slijkzwembaden, overstromingen, honderden moto's die tussen de auto's door laveren, open riolen langs de wegen die vol plastic flessen en afval liggen... oneindige opstoppen... gewoon onbeschrijflijk.

Ondertussen bouwen de "grote en hoge pieten" reuze gebouwen die meerdere miljoenen dollars kosten, terwijl de kleine man moet "overleven".

We zijn iedere avond met de ploeg van het Centre Mobile mee geweest om de kinderen die op straat leven te helpen en te verzorgen. Zodoende hebben we de dagelijkse toestand op en langs de wegen kunnen zien en meemaken.

Ik moet stoppen met vertellen, anders duurt dit veel té lang. Ik wilde u gewoon zeggen dat ik zeer blij ben weer nieuws van u te vernemen en blij ben met het heropstarten van Afrikagetuigenissen. Verder wens ik u het allerbeste toe.

Geniet van de mooie lente en ontvang mijn vriendelijke groeten,

Anny Timmerman Steegmans

Voorz. van ORPER vzw Straatkinderen Kinshasa

Steunen kan : Giften met fiscaal attest : via vzw Kontinenten : BE66 7380 3734 7143

Mee te delen : naam, voornaam, Rijksregisternummer, ORPER vzw

Giften zonder fiscaal attest : BE70 0882 5555 9225

Mee te delen : ORPER vzw Straatkinderen Kinshasa

De "Hoop" – Groot standbeeld van een materniteit, messing, 120 cm.

Opschrift op de voetplaat : "Lyolo, de hoop, 1986, Zaïre, 2/2".

NvdR : Alfred Lyolo (1943-2019) was de bezieler van de hedendaagse Congolese beeldhouwkunst.